NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 05758

DER MENTSH VET GUT ZAYN

L. Olitsky

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

„קליינע ביבליאטעק"

ל. אָליצקי

דער מענטש וועט גוט זיין

(משלים)

פאַרלאַג „דאָס נייע לעבן"

לאָדזש • 1947

הילע געצייכנט פון ה. העכטקאָפּף

Okłaakę projektował H. HECGTKOPF

Mała Biblioteczka

L. Olicki

DER MENTSZ WET GUT ZAJN

(Bajki)

Wyd. „Dos Naje Lebn"
Łódź — 1947

rukarnia Nr 10 w ŁodziD

אויפֿן הייליקן אומבאַקאַנטן קבר
פֿון די קדושים און העלדישע קעמפֿער —
מײַנע שילער און שילערנס
פֿון די ייִדיש־װעלטלעכע פֿאָלקס־שולן
אין פּױלן —
א מצבה

* * *

דער מענטש וועט גוט זיין —

דאָס איז דער אני־מאמין פון דעם דערציער, פון דעם דיכ־טער־פּעדאַגאָג — דעם משל־שרייבער.

איך גלייב באמת אויך איצט, נאָכן גרעסטן בראָך פון אונדזער פאָלק, אַז דער מענטש גייט צו דער זון, אַז ער וועט זיין גוט, און עס וועט אים גוט זיין.

דער מענטש ראַנגלט זיך יאָרטויזנטער מיט דער חיה, וואָס לויערט אין אים אויף אים אַליין, אָבער ער וועט זי סוף־כּל־סוף אין זיך גובר זיין.

פאַר דעם לעצטן יאָרצענדלינג האָט די חיה זיך אַ ריס געטאָן נאָך בלוט, און די גרעסטע פּאָרציע האָט זי באַקומען פון אונדזער פאָלק. זי האָט אָבער דאָס פאָלק נישט פאַרטיליקט. עס לעבט און וועט לעבן. עס נעמט נקמה אויף אַ יידישן, הויך־מאָראַלישן אופן: טאַקע מיטן אַקט פון זיין ווייטערדיקן לעבן. יעדעס קינד, וואָס ווערט געבוירן ביי יידישע עלטערן, איז אַזאַ אַקט פון נקמה. יעדע מינדסטע מאַטעריעלע אָדער גייסטיקע פּאָזיציע אין אַ יידישן ישוב איז אַזאַ אַקט פון נקמה, נישט ווייניקער ווי די תליה פון אַ היטלעריסט.

ווי אַן אַקט פון נקמה פאַר מיינע טויזנטער שילער און שילע־רנס פון די יידיש־וועלטלעכע שולן, לעב איך איצט איבער דאָס דערשיינען פון מיין דאָזיקן ביכל משלים, דווקא דאָ אין פוילן, וואָס האָט געזאָלט ווערן דער הויפּט־קבר פון דעם יידישן פאָלק,— דאָס ביכל, וואָס איז זיי מיט ציטער געהייליקט, און וואָס טראָגט, אויף צו להכעיס אַלע פינצטערע כוחות, דעם נאָמען:

דער מענטש וועט גוט זיין!

דער מחבר

צום בויען און שאַפן

דער בוים, דער פּניאַק און זיינע ריטלעך.

מ׳האָט אָפּגעזעגט אין וואַלד אַ פעסטן בוים.
דער עכאָ האָט צעקרעכצט זיך פון זיין פאַלן.
פאַרבליבן אויף זיין פּניאַק פאַריתומטע פיר ריטלעך קוים,
ווי דינע שטראַלן.
ווער ס׳טוט אויף זיי אַ קוק,
לויפט דורך זיין לייב אַ צוק,
עס שניידט אים פאַרן האַרצן.

דאָס ווייסע לייב פון פּניאַק די צייט נעמט שוואַרצן.
און ווען דער ווינטער קומט מיט פרעסט און שניי צו גיין,
פאַרשטאַרט דער פּניאַק בלייבט שטיין,
געהילט אין שניי, ווי אין תכריכים ווייסע.
און זיינע ריטלעך זעט מען אויך שוין נישט אַרויס.

נאָר הערט אַ וווּנדערלעכע מעשה:
דער ווינטער נעמט צונויף די פרעסט און גייט אַרויס.
עס שמעלצט דער שניי און רינט אַריין דעם וואַלד אין שויס.

באַוויַיזן זיך, ווי עופעלעך געבאָדענע פון וואַסער,
דריי ריטלעך קרעפטיקע, געקנאָספּלט-גריןְ!
בלויז איינס פאַרבלייבט, ווי פריער, דין
און שוואַכער נאָך און בלאַסער.
עס שטעקט אַריין די זון אין וואַלד איר בלאָנדן קאָפּ,
פאַרפלעכט אין זיין געצווייג דעם שטראַלנדיקן צאָפּ,
און צו די ריטלעך אונדזערע די דריי זי לאַכט אַראָפּ.

די ריטלעך שמייכלען איר אַנטקעגן פון באַגינען.
זיי ציִען מיט די קנאָספּלעך זיך צו איר:
— נעם מיט אונדז ,זון, מיט זיך אויף דיין שפּאַציר!

— ווי מעגן מיר זיך דאָס פאַרגינען,
דאָס קראַנקע ריטל וווּנדערט זיך: צו אָטעמען און גריבען
אויף אונזער פּניאָקס פאַרשוואַרצטן ראַנד...
ס'איז יעדער אייער קנאָספּן-שימער — שאַנד!
און יעדער גריבער אָטעם-צי — אומזיטלעך!

דאָס ריטל אויף די אויגן ווערקט, גייט אײַן —
הערט אויף צו זיין.

נאָר זיי, דער דריילינג ריטלעך,
פאַרבלענדט פון חיותדיקער שיין,
מיט לעבנס-ווילן אָנגעלאָדן,
באַמערקן נישט דעם טויט פון דעם געטרייען תם.
אין זיי לעבט אויף אויף ס'ניי דער שטאַם,
וואָס וואָרצלט פעסט אין באָדן
און טרייבט אין זיי אַ שפּרודלדיקן זאַפט:

— אײלט צו! מע דאַרף ממלא זײַן דעם שאָדן.
װאַקסט, קינדערלעך, און שאַפֿט!

ניִשט די זײַנען די טרײסטע זין פֿון פֿאָלק, װאָס קלאָגן
איף זײַן פֿאַרטיליקונג און גײען אויס אַלײן. נאָר די,
װאָס היטן אויף אין הארצן אונטער אַש, צו טראָגן
פֿאר דורות װײַטערע, זײַן אָפּגעראַטעװעטן גלי.

רב װאָלף און דער פֿוקס.

דער װינטער קאָװעט אין דעם װאַלד מיט פֿראָסט און שװײַגן.
די נאַכט פֿארבארגט דעם קאָפּ אין שנײ אויף צװײַגן.
עס ציטערן פֿון קעלט די שטערן איבער זײ,
און ס׳גליװערט די לבנה אין אַ דרימל.
בײַם ראַנד פֿון װאַלד פֿארגײט זיך אין געװױ און װײ
רב װאָלף, פֿאררײסנדיק די באָרד צום הימל.

— װאָס יאָמערסטו, רב װאָלף? — בלײַבט שטײן אַ פֿוקס, װאָס לויפֿט פֿאַרבײַ;
דו ביסט, חלילה, קראַנק און פֿרעסן גלוסט זיך דיר פֿאר דרײַ?

— אַז װעמען קריכט אין קאָפּ איצט, — קרעכצט רב װאָלף: דער מאָגן?
דער אומגליק פֿון מײַן פֿאָלק איז ניִשט צום איבערטראָגן.
אוי, װאָס װעט זײַן?
מײַן פֿאָלק גײט אײַן:
פֿון הונגער נאָגן זײַנע זין די לאָפּעס אין די הײלן,
און ריפּן לײַכטן זיך דורך פֿעלן, אַז מע קאָן זײ ציילן.

— כ׳פיל מיט, כ׳פאַרשטיי
דיין ווינד־און־וויי, —
זיפצט אָפּ דער פוקס מיט ביטערער העוויה:
באַר זינדיק איז דער מאָגן און פארשייט די ציין,
און מ׳איז דאָך מערנישט ווי אַ חיה —
מע מוז אַ זאָרג טאָן אויך פאַר זיך אַליין.
(און ער, רב וואָלף, הערט אַלץ נישט אויף צו קלאָגן).
איז הער, רב וואָלף, וואָס כ׳וועל דיר זאָגן.
ביים עק פון דערפל שטייט אן אלטער שטאַל,
אין שטאַל — אַ קראַנקע שקאַפּע;
אין טויער טו אַ שטויס בלויז מיט דער לאַפּע,
און גלייך ביסטו געהאָלפן.

— אזוי־וי? —
האַקט אָפּ רב וואָלף אין מיטן זיין געוווי,
און ס׳יאָגט אַ ווינט זיך נאָך רב וואָלפן.

— אזוי-וי?! — שפּעט נאָך רב וואָלפן אונדזער פוקס דער ליך:
רב וואָלפן האָט אַ שיין געטאָן אַ הוילער ביין צום פרעסן,
און גלייך האָט ער צו וויען וועגן בראָד פון פּאָלק פארגעסן.

די אויפריכטיקע דיכטער האָב איך ליב און שעץ.
דעם ווינעדיקן גראַמענפלעכטער וויל איך זאָגן:
הער אויף, רב וואָלף, דאָס פאָלק — שטאָט זיך אַליין באַקלאָגן.

די ברוינע קאשע און דאָס געלע הירזשיקל.

ש׳ ברוינע קאשע האָסט די געלע הירזש שוין כמה יאָרן.
פאַר וועלכע זינד? פאַר וועלכן, פֿרעגט איר מיר, חסרון?
בישט שוין־זשע איז די סיבה בלויז די פארב,
דאָס הייסט — ביסט בישט פון מיין קאָליר, איז: שטאַרב!

אריינלאָזן איך חקירות לאָמיר זיך פארשפאָרן.
זאָל זיין, אז אָן אַ שום פאַרוואָס, פאַרוועז.
איך וויל דערציילן בלויז: אנומלטן דערזען
אַ חברה ברוינע קאַשעס אין אַ טעלער —
אַ הירזשיקל אַ געלער
אריינגעכאַפּט זיך צווישן זיי!

ווי קומט אהערצו בישט קיין ברוינער? —
די ברוינע קאַשעס טוען זיך צום הירזשיקל אַ דריי:
דו שרעטעלע, אַזעלכער און אַזוינער!
ביסט איין־אליין,
מיזער און קליין —
און חוצפּהדיק דערוועגסטו זיך, ווי גאָלד, צו שיינען!
...וואָס־וואָס? האָסט חשק גאָר, זיך אויסצוטענהן?
דערווייזן אפשר, אז דו גאָלדיקסט זיך דערפון,
וואָס כאָטש ביסט פּיטשע־מאָנטשיק, שיינסטו, ווי ד״י זון?
צי גאָר, דו עזותדיקער הירזשיק געלער...
קיין וואָרט בישט! שאַ!
דו ביסט אַליין אַ זונגעלע אַזאַ!

איז העל־זשע, הירזשיק, שנעל טראָג אָפּ זיך, שנעלער!
שוין קייקל זיך ארויס פון טעלער
צו אַלדי ווייסטע געלע יאָר!

די קאַשעס אונדזער הירזשיקל פון אַלע זייטן דריקן,
זיי ווילן עס צום טויט דערשטיקן.
דאָס הירזשיקל ווערט בלאַס גאָר גאָר
און קוקט ארום מיט שרעק זיך:
וואָס טוט מען, גאָט אין הימל? אַ?
כאַטש נעם אַליין און עק זיך!

ווי דאָ דערזעט עס — ס'ליגט אַ הייטל פון אַ קאַשע... שאַ!
צו ראַטעווען דאָס לעבן איז דאָך דאָ אַן עצה!
אַ כאַפּ דאָס ברוינע פּעלצל אויף דער פּלייצע,
און שוין —
דאָס געלע הירזשיקל צו לייטן גלייך איז — ברוין!

צי קאָנען שוין די ברוינע קאַשעס ס'הירזשיקל פאַרטראָגן?
איך מיין, מיין לייענער, אַז דיר איז איבריק דאָס צו זאָגן:
ווייל וואָסער פּעלץ עס זאָל דער ייד נישט נעמען טראָגן,
די ברוינע שטעקנס הערן אים נישט אויף צו שלאָגן.

מאָסקווע, 1945—46

דם גרויע שטיקל טייג און דאָס געבעקס.

דערזען לעם זיך אַ גרוי פאַרוואַלגערט שטיקל טייג;
— ווי קומט אַהערצו אין קרעדענס דער דלות?! —
עס מייטלען אָן אויף אים פאַרשפּיצט די חלות,
און צו די רונדע בולקעס — זיך אַ נייג.

די בולקעס נעמען אויך זיך פוכלע בלאָזן:
— ווי האָט מען גאָר געקאָנט דערצו דערלאָזן?!
ס'איז איינגעבאַקן אונדז אין האַרץ דאָס לאַנד
פון אויפגאַנג און פון גלאַנץ, און ס'איז אַ שאַנד...

— צו לאָזן אים זיך ווילן דאָ אַ רגע! —
אַ קוילישש פלעכט אריין זיך אין געשפּרעך:
ווי פלעכט מען זי ארויס, די נגע?
זי שמעקט מיט זויערלעכן שימל פּרעך.

— אן עקל טוט דער רויער יונג אין מיר דערוועקן!
כ'בין אויסגעבאַקן, אויסגעברוינט גאָר פיין,
און ס'גייען מיר די ראָזשינקעס ניט איין. —
צעלאָזט זיך ברייט אַ יוסטער פּיינקוכן פון בעקן.

אַן אייער־בייגל טוט מיט עקל זיך אַ דריי
און בלייבט פאַרחלשט ליגן: ווינד־און־וויי!

מיט ביטערניש פון צימרינג ליגט פאַרקלעמט אַ ראָגל
און דראָט דאָס שטיקל טייג מיט טעמפּן נאָגל.

דער פוגעפאקטער פלאדן רירט זיך שווער פון אָרט,
און ס'רינט פון אים אַ זיסער פאָדעם סלינע:
— אַן אָרט פאַר שלעפּערס איז אין אַ מלינה!

עס סמאָקעווען געהיים אַ ביטער וואָרט
דער האָניק־לייקעך און דער ווייסער צוקער־טאָרט,
און ס'טונקלט זיך אויף זיי דער זיוו־השכינה.

— וואָס טוט מען? און וואָס הייבט מען אָן צו טאָן?!
מאָנט מרה־שחורהדיק אַ מאַנדל מאָן,
דאָרט אײַך, גייט אײַן פאַר קרענקונג, ווי אַ שפּאָן:
פאַרפעסטעט איז די לופט פון מיין מדינה.

דעם קעזקוכן פאַרגייט אַ זויערקייט אין נאָז,
אזש ס'גלוסט זיך אים אַ ביס טאָן ביז צום פּלאַצן;
דער מעלצוקער אים שטעכט אין אײַנגעווייד, ווי גלאָז,
ווי ס'וואָלטן קעץ דאָרט מיט די נעגל קראַצן;
ער גריפּצט: — מע דאַרף אַ ברענץ טאָן אין די טאַצן!
— וואָס טויגן ניין מאָס רייד! —
אַ קומיש־ברייטל רעדט צעזעצטערהייט
און שפּאַרט פון כעס אַרויס די ברוינע מאַנדלען:
דאָ דאַרף מען האַנדלען!
אַרויס, מצורעס! פּלאַג!

די באַלעבאָסטע עפנט דעם קרעדענס און טוט אַ זאָג:
— צערעדט, צעשריגן זיך. איר זייט אַ מבין?!
דאָס גרויסע שטיקל טייג — דאָס איז דאָך אייער הייון.

פאַראַן אַ פאָלק, וואָס ווערט פון פעלקער פיל געשעבדט
און צייטנווייז פאַרלענדט,
און ס'האָבן אַלץ די ברידער נאָך דעם ברודער נישט דערקענט!

דאָס ביבער־פּאַלק און די שוואַרצע פּעסט

צום ביבער־פּאַלק, וואָס מידט זיך אומדערמידלעך
און פירט אַ לעבן ערלעך, פרידלעך,
געקומען איז אַ גאַסט
די שוואַרצע פּעסט.

דאָס ביבער־פּאַלק קומט אום דורך אַרבע־מיתות־בית־דין
און מיגערט זיך פון שנה צו שעה.
אַ ביבער־פּאַלק, קומט אויס, איז בלויז געווען,
און מער נישטאָ.

נאָר ווען עס גייט די שוואַרצע פּעסט אַריבער,
באַווייזט זיך דאָ און דאָרט פון וואַסער־גריבער
קוים זשיפּיענדיק — אַ ביבער;
זיי קוקן זיך פריטשמעליעטע אַרום
און האָרכן: ווי דאָס ביבער־לאַנד איז שטום!

נאָר אויסטערליש! — די ביבערס לאָזן נישט קיין טרערן.
אַדורכגעזאַפּט מיט אײַן געפיל, זיי קלערן:
דאָס גאַנצע ביבער־פּאַלק איז ערשט אין אונדז אַליין...
איז נישט קיין צייט פאַר טרויער און געוויין.
און ס'לאָזט אַ ביבער־שטים מיט מוט זיך הערן:
— צום בויען ברידער, שאַפן, זיך פאַרמערן!

צי דאַרף איך, ברודער, געבן דיר דעם נמשל צו פאַרשטיין,
ווען ער איז אונדזער פּאַלק, און דו און איך אַליין?!

דאס פייער-פלאַטערל

— היט זיך, פלאַטערל, פאַר פייער;
פייער ברייט!
היט זיך. ס'לעבן איז דאָך טייער;
ס'לעבן גלייט!

וואָס איז לעבן אָן דעם פייער?
גרוי געמיט.
ס'לעבן דערמלסט גאָר איז טייער,
ווען עס גליט...

איז דער שטיפערלינג איך טייער
און אים ציט
פרייד צעצונדענע ווי פייער —
שטערט אים ניט.

דאָס קינד אין וויגל.

בייטאָג. אין שלאָפצימער איז שטיל און טונקל־בלוי,
האַלב־צוגעלענט פאַר ליכט און רויש — די לאָדן;
די בעטן — הויך פאַרבעט און גאַוההדיק אַזוי,
אַ יעדעס — ווי אַ ברייט־צעלייגטער אדון
אין פויקקייט לעבלעכער און יוסטער ברייט.

— מיר שטייען דאָ, די בעטן, תמיד גרייט, —
צעשאַרכן זיך, צערעדן זיך די בעטן:
אַ יעדן אויסצורוען מיר פאַרבעטן
פון נאָגנדיקער זאָרג און שווערער מי,
פון פאַלשקייט מענטשלעכער געמיינער
די גאַנצע נאַכט ביז העלן אינדערפרי
זיין זעקל אויסגעמאַרכטע ביינער.
און ווען אַ קלעמעניש אים וואַרפט פון לינקס אויף רעכטס,
מיר העלפן מיט אַ סקריפּ אים טאָן אַ קרעכץ...

— פאַרשטיי איך ניִשט, — רופט אַן אַ בעט זיך,
און יוסט די וויסע קישן־באַרד עס גלעט זיך:
איז ווי זשע קומט צווישן אונדז, פאַרוואָס
דאָס קאַרליקל אָט דאָס —
דאָס קעטשל,
וואָס שאָקלט רק דאָס געטשל,
דאָס שטיקל פלייש־און־בלוט... און קוויטש, און קלאָג,
וואָס לעבערט קעפּ ביינאַכט און אויך בייטאָג?!

ביים וויגל איינגעהויקערט איז זיך שטיל געזעסן
די באָבע, וואָס מיט יאָסלעס קייעט שוין דאָס עסן,
און אירע טויבן-אויגן זיינען טריב, פאַרטרערט.
און כאָטש אַ טויבלעכע, האָט זי, די זקנה די חכמה
מיט ציטריקער נשמה
די רייד דערהערט
און שלאָגט זיי איבער מיט אַ קלוגן שמייכל:
— דאָס וויגל איז אַ היכל...
אין בעט רוט אויס אַ מענטש זיך — נו, איז וואָס!
עס איז באַוווסט שוין, ווער ער איז און וואָס...
אין וויגל רוט אַ נפשל, וואָס ווייסט נישט-אַרטיק,
נאָר ס'האָט אַ מעלה: ס'איז נאָך נישט איינגאַנצן פאַרטיק;
צי קאָן דען עמעץ טרעפן פון פאַרויס,
ווי ס'וועט אין יאָרן שפּעטער זיין נאָך גרויס
דאָס קינד אין וויגל,
דאָס מלאכל אָן פליגל?
מע קאָן דאָך האָפן, אַז עס וועט אַרויס דערפון
נישט נאָר אַ מענטש, נאָר דער מענטש, נו, אַ מענטש אַ זון!...

געדענקט דעם משל מיטן קינד אין וויגל,
און שלאָגט נישט אָפּ ביים אָנפאַנגער די פליגל.

דער שטיפער און זיין שאָטן.

געפרעגט האָט דעם שטיפער זיין שאָטן מיט שטאָך:
— וואָס גייסטו, קליין מענטשל, אָן כוח, מיר נאָך
פוסטריט אין אַזעלכע גרייַלעכע היצן?
צי דאַרף איך, דו זאָלסט מיר פאַר עמעצן שיצן?
איך וועל קעגן אַלע מניעות אַליין,
אָן עמעצנס שטיצע, מיין שטעטל באַשטיין.
אויב דו ביסט אַ גרויסער, בין איך דאָך אַ גרעסטער —
איז בין איך פון דיר דאָך אודאי אויך פעסטער.

צעשמייכלט, דער שטיפער בלייבט שטיין אומדערוואַרט:
— נו, שאָטן! באַוועג זיך! וואָס שטייסטו? איך וואַרט!...
דער שאָטן, געפּלעפט, שטייט אַ שטומער, פאַרשטאַרטער.
דער שטיפער — אומזיסט אויף אַ וואָרט פון אים וואַרט ער.
עס טוט זיך דער שטיפער אַ וואָרף צו דער ערד —
און ס'ליגט אונטער אים שוין דער שאָטן פאַרצערט.
צעלאַכט זיך דער שטיפער — דער שפאַס איז געראָטן.
פון הייַנט אָן און ווייטער וועט שווייַגן דער שאָטן.

ווען כ'הער אַמאָל עמעצן רימען זיך פיל,
דערזע איך דעם שטיפער, זיין שאָטן און שפּיל.

אַ ייִנגל מיט אַ שטעקל.

שפּילט אַ ייִנגל מיט אַ שטעקל,
ווי אַ קעצל מיטן עקל.
און דאָס ייִנגל רעדט אַזוי:
— כ'האָב דיך, שטעקל, ליב! אוי־אוי!
כ'קאָן אָן דיר נישט לעבן, טראַכטן!
אָן אַ שטעקל וואָלט איך שמאַכטן.

און דאָס שטעקל דרייט זיך, דרייט,
פֿול התפּעלות, פֿול מיט פֿרייד:
חי־געלעבט איז נאָר אין צווייען!
אָט אַזוי... זיך דרייען, דרייען!

נאָר אָט קומט מען צו דער טיר.
ס'ייִנגל גייט אין שטוב דורך איר.
און דאָס שטעקל? גאָר אָן חקירות
לאָזט ער איבער ביי דער טיר עס:
— האָסט דערעסן שוין מיין האַנט.
שלאָג זיך, שטעקל, קאָפּ אין וואַנט!

וואָס בלייבט איבער טאָן דעם שטעקל?
פֿון דער וואַנט וויינקט צו אַ פֿלעקל...
קריכט עס גלייך צו דעם אַרויף
און פּאָר צרות הענגט זיך אויף.

ס'טוט אין איך אַ מיטלייד וועקן?
ס'איז דאָס שטעקל ווערט דעם שטעקן:
האָב קיין צוטרוי נישט צו דעם,
וואָס ביי אים ביסטו אין קלעם.

דאָס שול־גלעקל, דער זייגער
און דער דזשורנער

— דין—דין! דין—דין! דין—דין!
זעט, סאַראַ אָרדענער איך בין־
פֿון סאַמע אויסדערוויילטסטן מין! —
האָט הילכיק אין דזשורנערס האַנט דאָס שול־גלעקל געקלינגלט
און, ווי מיט צענער צונג־און־צינגעלעך, געצינגלט:
מעג ווי טשעקאַווע זיין די לער
קוים הייבן מיינע צינגלעך אָן צו צינגלען —
די קינדער־מחנות תיכּף זיך צעשפּרינגען הין־און־הער,
אַ לאָז זיך אויף דער פריי צו שפּילן זיך און רינגלען;
און אויך פאַרקערט: ווי גליענדיק עס זאָל בישט זיין די שפּיל,
אַ יעדער קינדיש הערצל — פלעמל פון געפיל,
די אברימלעך — צעפלאַטערט, פליגל פון אַ מיל, —
קוים לאָז איך אָפּ מיין צינגל: ציל! ציל־ציל! —
די קינדערלעך פאַרסאַפּעט לויפן שוין פון דרויסן
און ביי די קלאַסן־טירן שטופּן זיך און שטויסן —
אין קלאַס אַריין, אין קלאַס אַריין וואָס פריער!
און ווי אַ מוסטער פאַר חברים, פאַר דער שול אַ ציר,
בלייבט שטיל און אָרטיק יעדער איינער זיצן...

— ס'איז אמת, נוצלעך איז דיין קלונג, —
הייבט אָן דער אַלטער זייגער מיט די ציין צו קריצן:
דו האָסט אָבער אַ לאַנגן צונג!

ווען בישט די פינגער מיינע, וועלכע צייגן:
„אַצינד נעם קלינגען! אַצינדער דאַרפסטו שווייגן!" —
וואָלסטו געקלונגען און געברומט
אַן אויפהער, אָדער ריק געשטומט...

— אוודאי, — רופט זיך דער דעזשורער אַפּ מיט שמייכל,
און שפּאַטיש קלינגט זיין שטים:
עס קאָן דאָס ציגל שאַרף זיין, אָבער טעמפּ — דער שכל:
עס קלינגט דען ער? דאָס קלינגט מען דאָך מיט אים...

איך קאָן אַזעלכע לייט, וואָס רק זיך גרויסן,
ווייל ס'קלינגט מיט זיי די וועלט,
און שכל — קאָנט איר זיך אליין שוין שטויסן,
אַ קאָפּיטשקע זיי פעלט.

דער שני-מענטש, די קינדער און די לבנה.

פאַרלאָזנדיק פאַרנאַכט דער לעצטער שוין דעם קלאַס,
ארויס איז דער דעזשורער לוסטיק אויף דער גאַס,
און ס'גלוסט זיך אים אַ טרייב צו טאָן אַ שפּאַס.
דערזעענדיק אין שול-געסל דעם מענטש פון שניי,
דערפרייט ער זיך און טוט זיך אויף אַ פוס דריי
און איך געזעס אים פליבק אַ „הינטערקלעצל" מאַכט:
— דאָס האָט דיין כלהביו געשיקט דיר אַ מתנה! —
און לאָזט זיך גיין אַהיים צופרידן און צעלאַכט.

אין אָוונט טרעפט אַזוי דעם שניי־מענטש די לבנה:
ליגט באַזנדיק און אויסגעצויגן,
דאָס פּנים — אויסגעקרומט און מיאוס,
צעפּאָרן —ביידע קוילן־אויגן,
צעשפּרייט, צעוואָרפן — הענט און פיס.
דער שניי-מענטש טענהט אין דער שטילקייט צו דער שולעס וואַנט:
— ווי ס'האָט געפּייניקט מיך דיין קליינוואַרג מיט די הייסע הענט!
געקנעטן מיך, געבראָטן און געברענט.
מיט גליענדיקע אויגן־קוילן מיך געבריט,
אַז גאָט מיין ערגסטן פּיינט, די זון ,דערפון באַהיט!
און ווען, שוין פּאַרטיק סוף־כּל־סוף,
איך שטיי אַ מענטש צו לייטן גלייך, —
ווערט אָנגעשיקט אויף מיר אַ נייע שטראָף,
און עס צערינט מיין האָפנונג, ווי אַ טייך:
אַ שנעק פון שול מיך טוט אַ שטויס,
און כ'ווער אויס מענטש, איך בין שוין אויס!

— דו רעדסט, במחילה, ווי אַ גולם —
פאַרשטאָפּט מיט שטראַלן די לבנה ס'מויל אים:
ווי ס'לעבן דיינס, האָט אויך דיין טויט דערגרייכט דעם ציל —
פאַרווילט דאָס קליינוואַרג מיט דער שפּיל
פון שאַפן און צעשטערן;
איז וואָס זשע פאַר אַ טענות האָסטו איצט צו זיי?
וואָס ביסט געווען, דאָס ביסטו אויך פאַרבליבן — שניי.

וואָס לאָזט דער משל אונז, דעם מענטש פון בלוט און פליש,
צו הערן?

דעם עגאָיסט דעם שוטה גיט ער עפּעס צו פאַרשטיין:
דער שוטה קלאָגט זיך אויף דעם לעבן און דעם טויט בתמימות,
ווייל, ווי דער שניי-מענטש, מאַכט ער רק פון זיך אַ גאַנצן צימעס
און מיינט, אַז זייער ציל איז ער אַליין.

פּדצור מיטן שטויבן־פּוצער

אין מיטן הויף
שטויבט אויס פּדצורס מאַמע קישנס מיט אַ שטויבנפּוצער.
לויפט צו, בלייבט שטיין לעם איר איר זונעלע פּדצור
אין מיטן שפּילן זיך, פאַרסאַפּעט פון געלויף.
— אוי, מאַמעניו! פאַר וועלכן קומט די קישנס שלאָגן?
אַ קישן ווייסט דען אויך פון זינד צו זאָגן?

צעשמייכלט זיך די מאַמע צון איר שטילער טויב:
— נאָך ווייניק האָבן זיי פון מיר געקראָגן.
זיי האָבן זיך מיט שטויב
טאָג־איין, טאָג־אויס כסדר אָנגעשלונגען.
און שטויב, מיין קינד, איז שעדלעך פאַר די לונגען —
זיי ווערן פון אים קראַנק...
— אַהאַ! — אַנטלויפט פּדצור צו דער שפּיל אין מיטן דרינען.
נאָר ער באַהאַלט דער מאַמעס קלוגע רייד אין זינען
צו פאַרגעדענקען זיי אויף לאַנג.

דערזעט אַמאָל פּדצור, ווען עס שיינט די זון פון אויבן:
די קוואַקע אויף די הינדעלעך — דורכאויס אין שטויבן.
פאַלט איין פּדצורן אַ ליכטיקער געדאַנק.
פּדצור
כאַפּט באַלד דעם האַרטן שטויבנפּוצער
און שלאָגט, און שלאָגט ארויס מיט אים די שטויבן פון דער הון.

די קוואַקע מיט די הינדעלעך, זיי קוקן מער נישט אָן די זון.
כ׳קאָן קריטיקער אַזעלכע מיני פּוצער,
וואָס האַלטן זיך פאַר שילער פון בעלינסקין און...
און שטויבן אויס אַ קונסטווערק, ווי פּדצור.

די בייזע שיינע רייזיע

עס זיצט זיך אויף דער פריזבע שיינע רייזיע,
און יעדן קוקט זי נאָך מיט בליקן בייזע.
ווי נאָר עס גייט אַ יידענע פאַרביי —
גלייך אָפּגעשטעלט, פאַרפירט אַ רעדעריי:
— צו איילן זיך איז, סערדצע, נישט כדאי —
מע לעבט נישט אייביק דאָך, א סברא.
די טעג דיין טעכטערל געטראָפן.
נו, קיינעגאָרע,
אי שיין איז זי , אי יונג.
כ'האָב ליב, איר ווייסט דאָך, ריידן אָפן,
אַז וואָס נאָר אויף דער לונג...
צו וואָס זשע, פרעג איך, טויג דער פּוץ
פון אויסגעלאַזטע מיידן?
נישטאָ גאָר וואָס צו ריידן —
דערפון וועט נישט אַרויס קיין גוטס.

אַ צווייטער זאָגט זי אָפן מיט אַ זיפצל: — אייער ייִנגל —
אַ, שטראָף נישט, גאָט, אים פאַר זיין צינגל!
ער רעדט דאָך אַן אַ שטויב רעספּעקט פאַר לייט,
פאַרשייט.
פאַר אים נאָר איין רפואה — ריטער.

און ענלעכס רעדט זי אָפן, מיט אַ קרעכצל, צון אַ דריטער.
ביז איינמאָל האָלט שוין מער נישט אויס אַ פרוי
און ענטפערט שיינע רייזיען אָפּ אַזוי:

— האָסט, שיינע רייזיע, בעמלעך, גוט געטראָפן —
כ'האָב אויכעט ליב די גאַלע וואָר
צו זאָגן אָפן.
איז זאָג איך דיר בקיצור, קלאָר:
ע ק ר ה!

איך קאָן אַ דיכטער אויך אַזאַ מין צרה:
צעגריזשעט יעדן חברס שאַפונג מיט די ציין,
און ער, דער כלב, ער אַליין —
מ ה י ק ר?
ווי שיינע רייזיע, זאָג איך, אַ האָפנונגסלאָזער עקר.

מאָסקווע. 1943—1946.

דער טאָג, די נאַכט און דער פּויער.

פֿאַרנאַכט־צו האָט דער טאָג דעם פּויער
פֿאַרטרויעט זיין געמיט, זיין טרויער:
— עס שפּאַנט אַהער שוין די ציגיינערן, די נאַכט,
מיט רויט־לבנהדיקן ציגאַרעט פאַרטראַכט
און לאָזט אריין דעם אונטערויך אין מיינע אויגן,
ביז איך וועל ליגן ווי אַ סגי־נהור אויסגעצויגן...
— איך ווייס? —
דער פּויער שטילט אים איינעט מיט אַ שמייכל:
עס טונקלט שוין, ווייזט אויס, מיין טאָג, דיין שכל.
מע באָדט זיך דאָך אין דיר דעם גאַנצן טאָג אין שווייס;

צי איז נאָך נישט באמת צייט שוין צו געניסן,
כ'וואָלט וועלן וויסן,
אַ ביסל רו?
איז ווער זשע גיט עס? אפשר דו?

באַגינען וועקט די נאַכט דעם פויער,
פאַרטרויעט איר געמיט אים און איר טרויער:
— ער קומט שוין אָן דער טאָג, דער גזלן, גוואַלד!
ער רייסט מיר אָן רחמנות אויס די שטערן — אויגן,
נעמט דורך מיין גוף מיט ווייסן קרעץ, און באַלד
וועל ליגן איך אַ טויטע אויסגעצויגן...
— דו מאַכסט די מענטשן, נאַכט מיינע, בלויז שלאַבעריק און פויל
און קאַרטשעסט זיי צוזאַמען אין אַ שלאָפנדיקער קנויל, —
שלאָגט איבער אירע רייד דער פויער אינדערמיטן:
געבענטשט זאָל זיין דער רוף פון וועקנדיקן פרי,
וואָס מאָנט צו ארבעט און צו מי
און שוימט אויף פרייד אין די געבליטן.

ס'האָט יעדער מעלות און חסרונות — נישט פאַרגעס;
נוץ אויס איעדנס מעלות, ווי דער פויער דעם מעת־לעת.

דער פויער און דער צוג..

אַ זומערדיקער גלי־טאָג. שטייט אַ פויער
ביים ראַנד פון פעלד, און אויף זיין פנים — טרויער.
ער גלאָצט צום הימל, זיפצט אַראָפּ צו דרערד:
— פאַר וועלכע זינד איז מיר אַזוי באַשערט?
אַרויסגעוואָרפן פאַרן טייוול גאַר מיין מי איז!

מיט פייער־בייטשן שמייסט די זון די שמיץ
צעשלאָגן דיך, מיין פעלד: שרימפּסט איין פון היץ,
און אויפצוגיין דערלעבן נישט די זריעות...

דערויף
יאָגט אָן אַ צוג מיט איין הארמידער און געלויף
און טוט מיט האָפּערדיקן פּיף די ווייט אַ בויער,
און בלאָזט פון זיך מיט גאווה גאָר אַ שרעק:
— הער אויס, הער אויס מיר, פויער!
פאַרמאַך דאָס מויל, פאַרמאַך, אָן עק!
אומזיסט דיין טרויער און דיין צער איז —
איך ברענג דיר בערג און בערג מיט כמארעס...

און סאָפּענדיק ער הילט דעם פויער איין מיט כמארעס... רויך,
אַזש ס'ווערט אים ביטער אין די אויגן —
און פינצטער אין צעלעכצטן מוח — — —
ווי אַ בישטגוטער איז דער צוג פאַרבייגעפלויגן,
און מיטן קאָפּ דער פויער שאָקלט, שעלט אים נאָך:
— אויף דיינע אקס־און־רעדער מיינע צרות,
אויף דיינע כמארעס די עקרות,
וואָס לינדערן קיין טראָפּן נישט מיין בראָך!
ווי כ'בין געשטאַנען טרוקן — שטיי איך...

באַרימער האָבן אלע איין נאַטור:
זיי לאָזן איבער בלויז אַ שפּור —
אַן איבלדיקן ריח.

דער סאָלאָווי און דאָס פֿאַסטעכל.

עס גוססט דער טאָג מיט די קלאַנגען.
די זון האָט געזעצט זיך, פֿאַרגאַנגען.
שאַ־שטיל איז אין רוים פֿון דער וועלט.
נאָר איינער, אַ פֿויגל א יונגער,
דער קעניג אליין פֿון די זינגער,
שטייט אַלץ אויף אַ צווייגל און טרעלט.
אויף ווייטן פֿון לאַנקעס און פֿעלדער,
אויף דרימל פֿון טייכן און וועלדער
פֿאַלט גאָלדיק און העל
אַ טרעל נאָך אַ טרעל;
ווערט איינער פֿאַרקלונגען,
אַ צווייטער פֿאַרשלונגען —
אַ דריטער קומט שנעל;
און טרעלן, צוזאַמענגעגאָסן, פֿאַרגייען
אין ערגעצן, טונקלע, ווי זעלישע ווייען;
און עכאָ, פֿול בענקשאַפֿטן, רופֿט,
מיט ציטער גייט אויס אין דער לופֿט...

דאָס פֿאַסטעכל איז נאָך זיין טשערדע געגאַנגען
און פֿון דער מעלאָדיע געוואָרן געפֿאַנגען.
פֿאַרכישופֿט, ציגדט אָן זיך אין אים אַ באַגער,
צו זינגען דיזעלבע מעלאָדיע, וואָס ער.

ער שניידט פון אַ ווערבע אַ צווייגל און מייסטערט;
ער נעצט עס און קייט, מאַכט עס ווייך, און באַגייסטערט
ער פורעמט דאָס פּיסקל, און לעכלעך שניידט אויס;
דאָס האָלץ פון דעם שאָלעכץ געהיט ציט ארויס;
און ווידער געמיט זיך מיט שטיל און מיט קלינגל—
פארשטאָפּט שוין דער דנאָ, און עס שטעקט שוין אַ ציבגל.
שוין פארטיק דאָס פייפל! ער שטעקט עס אין מויל,
ער זינגט נאָכן פויגל, זיי זינגען אינצווייען — — —
דיזעלבע געפילן פון בענקשאַפט און ווייען — — —
אָהאָ! די מעלאָדיע ווי פיין און ווי וווילו!
ווי לויטער די טרעלן, ווי איידל די טענער!
— איך שפיל, ווי דו זעלבסט, סאָלאָוויי! —
דאָס פּאַסטעכל טוט אַ געשריי:
נאָך שענער!

דער פויגל בלייבט שטיל, און זיין קעל איז פארמאַכט.
דאָס פּאַסטעכל שמייכלט. דאָס פּאַסטעכל לאַכט.
נאָר נעמט ער זיך ווידער אליין שוין צו שפּילן —
פארשטאָפּט איז דאָס פייפל פאר צארטע געפילן,
זיי ווערן דערשטיקט אין זיין קעל.
— צום טייוול גיי שנעל! —
אַ וואָרף טוט דאָס פּאַסטעכל ס'פייפל דערצערנט.

מיין משל וואָס לערנט?
ווען ס'לאָזט זיך בישט פירן פון חכם דער נאר,
פארשאַפט ער סיי זיך און סיי אנדערע צער.

די זון און די מענטשן.

עס וווּנדערט זיך די זון ניִשט איין מאָל: הלמאַי
בעת זי גייט די סאַמע הימל־הייך פאַרביי,
און מענטשן הייבן אויף צו איר די פּנימער, — איז זע נאָר,
סיי פרויען און סיי מענער,
סיי זקן און סיי קינד —
די אויגן צוגעמאַכט! ביי וועמען
עס נעצט אַ טרער די ברעמען,
נאָר אלע— בלינד!

און ס׳קומט איר גאָר, דער זון, ניִשט אויפן זינען,
אז שולדיק זיינען ביידע, זי און זיי, דערינען:
דאָס האָבן אירע שטראַלן זיי פאַרבלענדט,
און זיי — באַדאַרפט זיך פאַר איר שיצן מיט די הענט.

אפילו פון דעם בעסטן מענטשן צו געניסן,
ווי צוצוגיין צון אים, מע מוז אַפריער וויסן.
אויב ניִשט, וועט ניִשט קיין גוטס ארויסקומען דערפון,
און ער, דער בעסטער מענטש, וועט זיין פאַרוווּנדערט, ווי די זון.

דער מענטש, די פּיאַווקע און דער קאַמאַר.

פאַרנאַכט־צו שטייט אַ מענטש און באָדט זיך אין אַ טייך
אַן אָרעמען אין וואַסער, נאָר מיט בעלי־חיים רייך.
נו, דאַרף זיך איינציַיטיק דאָ גראָד פאַרוועלן
אַ פּיאַווקע און אַ קאָמאַר זיך צו שטעלן
אויף זיין געביין.
די פּיאַווקע טוט אַ שווים צו אים אָן שהיות —

עס גייט איר אויס נאָך בלוט דאָס חיות —
און פליסטערט שטיל צו זיך אַליין:
— וואָס גייט אים אָפּ, דעם מענטשן, חוצן באָדן?
אויף מיר געזאָגט און מיינע קינדער, אַז זיין שאָדן,
זיין ביסל רויטער זאַפט...

אויף דעם פּליט אַן מיט קראַפט
דער קאָמאַר דער פארשייטער.
— כ'וואָלט, ווי אַן אדיר, אָפּגעלעבט ד ע ר מ י ט מיין וועלט.
אַז וואָס וואָלט מיר געפעלט?! —
די פּיאַווקע פליסטערט ווייטער:
איך וואָלט... — און נישט דערזאָגט
אַ פאַל צום מענטשנס לייב און נאָגט עס, נאָגט.
— דו זזלידניער שרץ! —
צעזינגט־צעבייזערט זיך דער קאָמאַר פון דער הויך:
און ווו איזזז דרך־ארץ?
אזזוי־אַ טוט מען זזיך אַ זזעץ אויף יענעמס בויך?
דו זזוולל דו וסובאַ?!
דיר ליגט גאָר נישט איך זזין דעם צווייטנס טובה.
פון מיר זזיך לערן אָפּ
(ווי אויפצופירן זזיך דאַרף יעדער וויסן),
איך קרייזזז און קרייזזז ארום זזיין קאָפּ
און לאָזזז אים מיין געזזאנג געניסן;
ערשט איצטער לאָזזז איך זזיך אַראָפּ
דאָס בלוט זזיינס זזייגן נאָבל;
כ'שטעל זזייער לייכט אויף אים די פיס
און מיט מיין ציטער־נאָדל־שנאָבל...
ווי זזיס! — — —

דאָ ציטערט אויף דער מענטש מיט אַלע זיבן הויטן:
— פאַר דיין געזאַנג... —

און מיט דער האַנט דעם קאַמאַר לייגט אַוועק אַ טויטן:
דעם שענסטן דאַנק!
צי העלפֿעד, צי מגושמדיק — ביי קיינעם אופֿן
איך וויל נישט זאָלסט דאָס בלוט מיינס זויפֿן.

עס טרעפֿט, אַז עמעץ זינגט אונדז אײדל אויס אַ לויב,
און זיין כוונה איז, ווי אונדזער קאָמאַרס — רויב.

דער פּאַראַזיט.

עס טרעפֿט (עס זאָל אַזוי נישט טרעפֿן זיך ביי יידן),
אַז וויפֿל זאָלסט נישט ניזהר זיין, געהיט,
זייגט אייך זיך אין דיין לייב אַ פּאַראַזיט
און באַגט דיין בלוט, און ציט,
און שטעלט אויף כלערליי אופֿנים זיך צופֿרידן.

געשעט אַ מאָל — אַזאַ מין חברה־מאַן איך פּאַק.
— אַז טרעפֿן וועט דיך שוין דער שלאַק! —
צעבייזער איך זיך, און מיין בלוט בעמט זידן:
איך ממית גלייך דיך מיטן גאַנצן קנאַק!

ווי פּלוצעם — הערט נאָר! — ער צערעדט זיך.
איר מיינט, ער קלאָגט זיך? צי ער בעט זיך?
פֿאַרקערט — היסטעריש און פֿאַרשייט
אויף מיר מיט קולות גרילצנדיקע שרייט:
— שטיק פֿלייש! האַלט הענט און נעגל פֿון דער וויַיט!

אויף דעם בלויז האָט באַשאַפֿן דיך דער בורא־עולם,
אַז איך זאָל מיט דיין בלוט זיך נערן, גולם!
אַט פֿרעג ביי ווערמען נאָר די ווילסט פֿון מיינע לייט.

דער רייך־וואַסאָוועך פּאַראַזיט איז ביזן מאַרך פֿאַרדאָרבן;
ער גיט זיך אָפּ געדעכטן און רעדט פֿאַרשייט
אַפּילו ווען ער איז באַזיגט שוין פֿון זיין קרבן.

די ליבע פֿון דער זלידניער פּליג.

אַ זלידניע פּליג קרייזט אום כסדר פֿאַר מיין נאָז:
— איזוז וואָס זשושזע טרייבסטו מיר אָן אויפֿהער, וואָס?
צו דיר איזוז גאָר מיין שטרעבן.
אַזוז ממש ווי דאָס לעבן
איך האָב דיך האָלט!
— ווי קאָן דאָס, זלידניע, זיין געמאָלט? —
און כ'לאָז זי אויף מיין נאָז זיך שטעלן.
און זי? זי טוט, וואָס איר טוט וויל געפֿעלן.
איך פֿרעג איר: — שטיי נאָר שטיי,
וואָס האָלט? ווען האָלט? דו טוסט דאָך ריק מיר ווייי?
און זי? זי שטייט זיך פֿעסט און הערט נישט אויף מיין בלוט צו נאָגן.
נו, אויסגענאָגט מיך, פֿליט זי אָפּ און זאָגט אַזוי צו זאָגן:
— איזוז וואָס? איזוז וואָס? איזוז וואָס?
איך האָב דיך האָלט... צו בייסן דיר די נאָזוז.

פֿאַר לייט מיט זיסע ליבערייד מע דאַרף זיך היטן,
ווייל, ווי די פּליג, עס ריידן אויכעט מענטשן — פּאַראַזיטן.

קאַצנשפּיל

אַ מײַזל, יונג און אומדערפאַרן,
זיך אויסצוהיטן פֿאַר אַ צרה,
דאָס קעפּל שטעקט אַרויס פֿון נאָרע.
דערזעט עס, ווי אַ קנײַלכן גאַרן
אויף דער פּאָדלאָגע קײַקלט זיך און שטעלט זיך אָפּ,
און באַלד טוט ווידער עס אַ שפּרונג גאַלאָפּ.
עס שפּילן זיך מיט דעם צוויי שטילע ווײַכע לאַפּעס
פֿון אַ באַשעפֿעניש מיט גליענדיקע אויגן.
אַט טוען זיי אַ וואָרף עס, ווי אַ פֿײַל פֿון בויגן,
און אַט אַ שפּרונג צו דעם, אַ כאַפּ עס,
און אַט געשלעפּט עס, פֿאַר אַ פּאָדעם עס געצויגן
אַ שטיפֿעריש, אַ גראַציעז-געשיקט.
דאָס מײַזל אונדזערס איז אַנטציקט.
און ס'פּיפּסעט צו דער מאַמען: — זע נאָר,
צי קאָן אַ וועלכע שפּיל זײַן שענער.
— אַרײַן אין נאָרע, גולמען! —
מיט צאַפּלשרעק די מאַמע רײַסט אים פֿאַרן עקל:

דאָס איז די מויזן־שפּיל פון קעץ,
וואָס מאַכט אונדז שוידערן, דו שנעקל —
די תּמימותדיקע שיינע שפּיל,
וואָס האָט אַ בלוטיק־בייזן ציל —
זי לערנט אונדזער שונא אויס דעם אופן,
ווי ס'זאָל קיין מויז פון זיינע נעגל נישט אַנטלויפן...

אַזוי שפּילט לייכט און אומשולדיק זיך עמעצער אין רייך
און לערנט זיך דערביי — באַגראָבן לעבעדיקערהייט...

דאס קעצל און דער נאדלער

געצערטלט ביז צו זעט שוין, אויף דער באַלעבאָסטעס שויס,
דאָס קעצל נחתדיק זיך טוט אַ ציי און געגעץ אויס
און נעמט צום נאָדלער אין דער שטוב בנעימות ריידן:
— מיר לעבט זיך דאָ — נישט בעסער אין גן־עדן.
מע צערטלט מיך, מע גלעט מיך, איך בין זאַט.
דו ווייסט פאַרוואָס? מיין פעלעכל איז גלאַט
און וועקט אין יעדן האַרץ צו מיר אַ ליבע,
און ד ן— צו וואָס אזעלכע שטעכעדיקע האָר?
— אַז גלאַטיק איז דיין פעלכל דאָס איז וואָר, —
דער נאָדלער ענטפערט דעם מיט אויגן טריבע:
נאָר צי דיין פעלעכלס פאַרדינסט דאָס איז?
אַדאַנק דעם גלעטן איז דאָך עס אזוי געוויס.
וואָלט עמעץ מיך, ווי דיך, כסדר גלעטן
און זיין מיט מיר אזוי אַ „פּאַניעבראַט“,
איז קאָן איך זיך מיט דיר פאַרוועטן:

מיין פעלעכל, ווי דיינס, געווען וואָלט גלאַט.
— עך, ווי אַ נאָדל, שפּיציק איז דיין שכל, —
באַווייזט זיך אויפן קעצלס וואָנץ אַ שמייכל:
ער שטעכט כמעט.
אָט דאָ איז דאָך דער הונט באַגראָבן —
וואָס אויב מע וויל אָן עסק מיט דיר האָבן,
די נאָדלען מוז מען פריער פון דיר שאָבן...

אַ יעדער שלעכטער גיט זיך, ווי דער נאָדלער, אָפּ גערעכט:
ער איז דערפאַר נישט גוט, ווייל אַלע זיינען צו אים שלעכט.

רב כלב כעסן

דער כלב־שבכלבים — כעסן,
וואָס איז קאַפּאַבל פאַר אַ ביין אַ ברודער צו צערייסן,
לאָזט לאַנג פון אויג און זינען נישט אַרויס
אַן אויסשטעל-פענצטער, וואָס באַשטעלט מיט פליישן איז דורכאויס:
די שינקע, וואורשטן, דורכגעפלעקט מיט פעטסן העלע —
אַזוינע פאַר זיין לעבן נישט געזען!
דער ווייסער שפּעק, וואָס בלענדט מיט גלאַנצן געלע —
אַזאַ איז אויף דער וועלט נאָך נישט געווען!
זיי ריידן האַרציק: „ווער עס האָט נאָר חשק,
קום, ביטע שיין, אריין און מאַך זיך פליישיק".
נאָר ווי צו כעסנען דעם כלב — ביי דער טיר
שטייט אָנגעלענט אַ שטעקן: „היט זיך! נישט פאַר דיר!"
...איז דורך דער שויב? גיי מאַך! ווי רייצנדיק דער רויב איז,
פאַרצווייפלט לאָזט דער ווידל זיך אַראָפּ:

פּאַטש דורכנוּנטיק, — ווי אײַזן פּעסט די שויב אויז:
ניִשט דורכצווּעצן מיט דעם קאָפּ.
גאָר אײַן מאָל, פּול מיט בענקשאַפט אינעם מאָגן,
אין רעגנדיקער נאַכט, לאָזט כעסן זיך אַהינצו יאָגן
און — זעו! געטראָפן אין אַ מזלדיקער שעה:
די טיר איז נאַסטיעזש אָפן, און דער שטעקן איז נישטאָ.
אַריין! גאָר איבעווייניק... גאָט פון ריחות! ... וווּ זשע אַלץ איז?
זיין בליק שפּריצט פונקען, מיט רציחה קריצן זיינע ציין:
אַ ליין פון שמאַלצגריוב אויסגערונען גאָר די שמאַלץ איז?
צי דורך צוויי־פיסיקע גנבים אויסגעליידיקט? ווי געמיין!
גאָר פּלוצעם לויפט אַ ציטער דורך דער פעל אים,
אַ בײַל פון פרייד פארשפּאַרט די קעל אים:
די צוּבער־פליישן אינעם פענצטער שטייען ווי געווען!
ער טוט זיך אַ וואָרף זיך מיטן גאַנצן ברען...
אוי, ברידער! שטאַרקער דאַרף מען זיין פון שטאָל און אײַזן
און איבערהיינטיש, אויסצוהאַלטן דיזע פּיין און בלאַם! —
עס זײַנען דאָך די פליישן, דיזע צוּיבעדיקע שפּייזן,
געפאַרבטע שטיינער בלויז, אָן ריח און אָן טעם.

פאַר צרות ווערט אַ מכניס־אורח אונדזער כלב, כעסן,
(גאַנץ אָפט זיך קושן כלבים, ווען זיי גאַרן — זיך צערייסן),
און בעטל־ער־הינט פאַרבעט ער פון דער גאַס אַהער אין געסט:
— אַ ברוך־הבא, ברידער! לאָזט זיך ווילגיין, פרעסט.
דאָס אַלץ האָב איך פאַרגרייט פאַר אייער וואַרטשענדיקן מאָגן.

די הינטישע חבריא טוט אַ לאָז זיך מיט געדראַנג,
ס'רייסט איינער פונעם צווייטנס לאַפּעס, און מע נעמט זיך שלאָגן.
און כעסן, אונדזער כלב, שטייט און וואַרט אויף „שיינעם דאַנק!"

ווען ס'וויל אַ קאַרגער מאַן זיין סעודה מיט דיר טיילן,
מײַן משל פון רב כלב כעסן זאָלסטו זיך דערציילן.

רב האוומאַן און פּאַניע שינדמאַן

רב האוומאַנען און פּאַניע שינדמאַנען, איך קען זיי ביידע:
צוויי פֿיינע לייט פֿון גאָר אַ פֿיינער עדה.
אין גרונט —
איז דער ווי דער אַ הונט.
באַווייז:
די פֿלייש איז זייער ליבסטע שפּייז,
זיי סמאָקען גירזיק ביינער
און דריקן אויס געפֿילן
דורך ברומעניש און בילן.
נאָר אין כאַראַקטער זיינען זיי פֿאַרשיידן: איינער,
איך ווייס דאָרטן, ער בילט,
און דאָס —
איר מיינט חלילה פֿון פֿאַרדראָס?
אַט גלאַט מיט זיך אַליינעט זיך געשפּילט,
צי זיך פֿון האַרץ אַראָפּגערעדט די נויט.
דער צווייטער —
צום בייסן תמיד יעדערן אַ גרייטער,
שוין אויפֿן רעכטן אמת בילט,
מיט טויטע קללות שילט
און, ווען עס לאָזט זיך, שינדט די הויט,
און — לאָד צום רב אים!
בקיצור — איינער איז אַ כלב סתם,
דער אַנדערער — אַ כלב־שבכלבים.
זיי זיינען שכנים.

רב האוומאַן איז אַ יושב־אוהל און אַ תּם,
אַן עניו,
לאָזט גלייך אַראָפּ דעם זנב,
קוים ווייזט מען אים אַ צייכן פון אַ שטעקן,
און וואַרפסטו צו אַ ביין אים,
איז איידער נאָך ער נעמט אים אויפן גומען
איז מוכן ער ומזומן
דיך הינטיש לעקן.
ער ניוכעט אויס פאַר יעדערן אַ זכות,
אפילו ווען מע רייצט אים. — עט! אַ קליינִיקייט! אַ שטות!
עס איז דאָך בלויז אַ צערטל,
אַ שפּאַס, אָדער אַ ווערטל.
בכלל, ער „ליבט״ נישט עמעצן צו טאַדלען.
און אַלץ דערפאַר איז דאָס —
רב האָוומאַן איז אַ פּחדן, ווי אַ האָז.
דערפאַר אָבער איז פאַניע שינדמאַן גאָר אַ גדלן,
אַ חצוף און אַ ארצי־עזות־פּנים:
צעהאַוקעט זיך אפילו אויף אַ פאַלק יונים:
— הו־האָו! וואָלט ער געביסן!
הו־האָו! וואָלט ער געריסן!
הו ־האָו! וואָלט ער געשונדן!
ווען נאָר זיי וואָלטן זיין געבונדן,
און אים מע טוט זיי אַ דערלאַנג.
און שענקסטו אים אַ ביין,
איז מיינסטו קריגסט אַ דאַנק?
אָ, ניין!
ער כאַפּט אים מיט די ציין
צעבייזערט און צעברומט —
ער קומט דאָך אים! ער קומט!
און דאָס איז אַלץ דערפאַר,
ווייל פאַניע שינדמאַן איז אַ רשע און אַ גזר.

וואָס ריידן און וואָס זאָגן זיי אליין,
די כלבים טאַקע, וועגן זיך?
געדולדיק זייט אַ ווײַלע, וועט איר דאָס דערגיין.
אַן אָפּגעריסענער, אַן אָפּגעשליסענער, אָן שיך,
געבויגן אונטער טאָרבע אויפֿן רוקן,
ווי צו דער ערד וואָלט ער זיך בוקן,
און אָן אַ שטעקן אין דער האַנט, —
באַווייזט אַמאָל זיך אויפֿן ראַנד
פֿון זייער גאַס אַן אָרעמאַן.
ס'איז ווייך און שטיל זיין שפּאַן,
און ס'וויגן זיך די שלאַבעריקע קניעס.
איז וואָס זשע פּינטלען עס רב האוומאַנס וויעס?
וואָס צאַפּלט הינטער זיי זיין בליק?
וואָס פאַר אַ בייז קאָן טאָן אזא מין איינער?
— אטאָמער... כ'ווייס, — צו זיך אַליין שטיל זאָגט ער:
אַטאָמער טראָגט ער
אין טאָרבע שטיינער!... —
און פאַניע שינדמאַן קריצט שוין מיט די ציינער:
ער וועט צערייסן אין אַ בייזער שעה אים! —
דער אָרעמאַן זיך טוט אַ קער צוריק —
בישטאָ אים.
הייבט אָן זיך איצט צעווישן זיי אַ ברודערלעכער שמועס:
— עך, פאַניע שינדמאַן! שיין אזוי? מיט בייזע תנועות
האָט איר פאַריאָגט דעם שטילסטן מענטשן.
עס גייט זיך יענער אומשולדיק אזוי, באַלעבּטשן —
איז לאָז ער גיין.
אַז ווּעמען, דאַכט זיך, שאָדט עס?
אום ווילן גאָטעס!
אַ הונט זאָל בילן אויף אַ מענטשן סתם!
און ווו איז הינטישקייט און יושר?
— דו תם! —

גוצט פאַניע שינדמאַן אויס דעם שעת־זכרשור:
דו פרומער פינטלער מיט די וויעס!
דו שוויגער מחמת נעבעכדיקער צביעות!
אַז תמיד נאָר פאַרבאַרגן, נאָר אין לויער,
און איך — מיין האַרץ איז אָפן ווי אַ טויער,
און ווער עס טרעט אריבער נאָר די שוועל —
אַ שוידער אויף זיין פעל!
אַ ציטער אויף זיין פעטס!
ס'דערוואָרט אים אַ פסק־דין לויט דעם געזעץ!
— המם... אָבער דער... מיט טריטלעך שטילע...
קיין שטעקן נישט געהאַט אין האַנט אפילו...
— דו הערסט? און דאָך געהאַט די חוצפה קומען צווישן הינט,
דער לץ?!
האָט כשורה ער ער פאַרדינט,
מע זאָל אויף שטיקערער — — —

איר זעט ווי ס'איז ביי כלבים? יעדער שטיצט זיך אויף אַן עיקר:
דער פחדן — אויפן יושר, און דער רשע אויף געזעץ.

דער סאָלאָוויי און דער בוקס

אַבוהמלטן האָט זיך פאַרקילט אַ סאָלאָוויי די קעל,
און דאָך נישט אויפגעהערט פאַרגיין זיך טרעל נאָך טרעל.
ס'איז איבעריק געווען צו זיין אַ גרויסער מבין,
אַז אונדזער זינגער פעלט אין קול אַ ביסל הייוח.
אינגיכן, ס'האָט געדויערט גאָרנישט לאַנג,
איז קאַלט געוואָרן גאָר דער וואַלד צו זיין געזאַנג,

ווייל ווער האָט חשק אויסצוהערן תמיד קינות.
דער סאָלאָוויי פאַר קרענקונג ווערט אַזש גרוי:
צי זיין געזאַנג באמת איז שוין שלעכט אזוי?
און צו דערגיין די זאַך גענוי,
באַשליסט ער, לאָזן זיך צום פוקס, צו הערן זיין מבינות.
איי, וואָס? דער פוקס איז נישט קיין פויגל, נישט קיין זינגער? רעכט
דערפאַר דווקא וועט זיין זיין אורטייל אָביעקטיוו און עכט.

דער פוקס הערט אויס אים ביזן סוף, פאַרטיפט זיך,
און האָביק פון די קלוגע לעפצן זיינע טריפט זיך:
— ווי פיין! נאָר... המם... אין דער און יענער שטעל
צעשפּאַלט אַ כריפּעלע דעם טרעל.
ס'אַ קלייניקייט. נאָר... המם... עס טוט אַ גרילץ אין אויער
אין דעם און יענעם פאַל אַ נאָטקעלע פון טרויער.
ס'אַ קרעצל. נאָר בכלל
באַוווּנדער איך — ווי גענײאַל!
המם... יאָ, וועסט מודה זיין אַליין — דער סוף איז נישט האַרמאָניש,
אַביסל לאַקריצדיק־הוניש,
אַביסל, קאָן מען זאָגן... רייסעריש, גזלניש.
פונדעסטוועגן... ווער גוטס מיר גינט, איך ווינטש אים, זיין געזאַנג,
ווי דיינס, זאָל זיס זיין פאַרן אויער...
— גענוג. אַ שיינעם דאַנק! —
האָט שאַרף אַ כריפּ געטאָן דער סאָלאָוויי מיט טרויער
און שנעל אוועקגעפלויגן מיט דער בייזער וואָר;
פאַרהוילן זיך מיט איר אין דעמער פון די צווייגן
און זיך פאַרשלאָסן מיטן גאָלדן שליסעלע פון שווייגן
דאָס שנעבעלע אויף גאַנצע זיבן יאָר.

ווען עמעץ שיט דיר שבחים, דיכטער, מיט דער פולער האַנט,
און מיט דער צווייטער דעקט ער קאַרגלעך אָפּ דיין שאַנד.

ווי אונדזער פוקס דער חכם דער באַוווסטער, —
זאָל אונדזער סאָלאָוויי דיר דינען פאַר אַ מוסטער.

באשקיריע, 1942—מאָסקווע, 1946

דער חזיר און דער פוקס

דער פוקס איז קלוג. דאָס ווייסן אַלע בעל־משלים.
ווייל איך דערציילן, ווי געטראָפן ס'האָט אַ מאָל אים,
דעם פוקס טאַקע, אַ גרויסע טיפשות צו באַגיין —
אַ דבר־אחר אויפצוקלערן, זיך צו האַלטן ריין.
— זיי וויסן,— האָט ער זיך צעדרשנט: בלאָטעס זיינען מיאוס;
עס דאַרף א חיה אויסהיטן פאַר זיי די פיס.
אַ חיה דאַרף קיין חזירוק נישט זיין,
אפילו ווען זי איז, ווי דו, א שווייַן.
למשל, דער צווייפיסיקער, קוים שפּירט ער בלאָטעס—שפּייט ער.

און ס'רעדט דער פוקס אַזוי־אַ ווייטער, ווייטער.
האָט ער דעם דבר־אחר איבערצייגט?
דער דבר־אחר שווייגט.
דער פוקס, ער קאַרגט דעם חזיר נישט קיין וואָרט, רעדט ברייט
און לאַנג.

ביז ס'טוט דאָס דבר־אחרל א כריוקעלע: איך דאַנק!
צופרידן איז דער פוקס: נישט וואָר?
פון חזיר גוט איז אויך א האָר.
דער עיקר איז ער שטאָלץ, דער פוקס: נו, זאָגט אליין —
צו דאַנקען אים וועט האַלטן זיך א חזיר ריין.
נו, יאָ... עס שטעקט א כוח אין זיין וואָרט. עס האָט א וואָג.

ער איז, דער פוקס, א פעדאגאָג!
און זיי געזעגנען זיך, ווי בעסטע גוטע פריינד:
דעם תלמידס פרצוף—ערנסט, און דעם לערערס—שיינט.

נאָר הערט: דעם זעלבן טאָג נאָך, גייענדיק פארביי אַ זומפּ,
דערזעט דער פוקס: עס הויערט דאָרט א דרימלענדיקער לומפּ
א העלפט אין בלאָטע און א העלפט אין זונענשיין...
אוי־ווי צו זיינע אויגן! ס'איז דאָך ער, זיין שוויין!
ערשט איצט האָט אונדזער פעדאגאָג פאַרשטאַנען אויף דער שטעל:
ווי גרויס עס איז געווען זיין טעות, אך, ווי גרויס!

עס קאָן נאָך ווער ארויפציִען אויף זיך א פרעמדע פעל,
נאָר פון דער אייגענער וועט קיינער נישט ארויס.

דער העלדישער האָז

עס איז דער פוקס אין וואלד ארויסגעטרעטן מיט אַ ריידע
פאַר גאָר אַ גרויסער ברידערלעכער עדה.
די טעמע איז געווען: „פּחדנות ביי די חיות".
ער האָט דערוויזן מיט די שאַרפסטע ראיות:
ארויסווייזן פאר עמעצן — מע טוט זיך שרעקן,
דאָס הייסט, אריינלייגן אין שונאס האַנט אַ שטעקן.
אין דער געפאַר דער גרעסטער — בלייבן שטיין!
און צוגרייטן: די נעגל, הערנער, קאַפּיטעס און ציין...
געווען דערביי איז אויך דער שרעקעוודיקער האָז,
און ס'זיינען אים די דרייסטע רייד אריין אין נאָז:
...ער וועט די תורה פאַרגעדענקען! —
איך שרעקעניש שוין מערער נישט צו קרענקען.

געשעט אַ מאָל — ער ליגט אַזוי אין פעלד
און עסט זיין רויב, באַסמאַקעוועט זיך, אונדזער העלד,
און ס'צאַפּלט פלוצעם אויף אַ שפּיצל פון זיין אויער:
אוי־ווי! ס'דערנענטערט זיך אַוואַדעטשקע דער פויער!
די העכסטע צייט צו מאַכן פּליטה. אָבער... ניין!
„אין דער געפאַר דער גרעסטער — בלייבן שטיין."
איז בלייבט ער, און... דאָס האָזנהערצל גליווערט אים, ווי ליים.
דאָס פויערל, א רגע בײשט צו טראַכטן,
פאַרוואַרפט אים אויף די פּלייצעס אַ צום־טויט־פאַרשמאַכטן
און מיט אַ שמייכל אין דער וואָנץ — היידאַ אַהיים!

מיט יעדן פּחדן, וועלכער פּרוּווט אַ שפּיל טאָן העלד,
געשעט דאָס זעלבע, וואָס מיט אונזער האָז אין פעלד.

דער עפּל און די ווערעם

אַ גרויסער שיינער עפּל,
געגליכן צו אַ קעפּל
פון אַ צעשמייכלטן רויט־בעקלדיקן שטיפער,
אַראָפּגעשפּרונגען איז פון בוים אויף דר'ערד.
האָט דאָס אַ וואָרעם אין איר שויס דערהערט
און אויפגעהערט צו גראָבן טיפער.
ער האָט אַרויסגעפּויזעט פון זיין שאַכט,
זיך אויפגעשטעלט, געשלענגלט, אויסגעצויגן,
דעם עפּל פאַרשנדיק באַטראַכט
מיט קנאה אין די אויגן
און שטיל גערעדט צו זיך אַליין:

— וואָס ווייס איך פון אַ לעבן גאָר צו זאָגן.
אַז תמיד וקיי די ערד, טעמפּ אויס די ציין
און פּויק זיך אַן מיט זאַמד א פולן מאָגן.
אַט, אים, דעם עפּל, ליכטיק איז אויף דעם געמיט —
עס שלאָגט פון אים מיט שיין פון זון, ער גליט,
ער שמעקט, פאַרשיכורט, ווי מיט ווייך, מיין קעפּל...
— דו קוק נישט, ברודער, וואָס דעם עפּלס פּנים קווען
צעהעלט, —
רעדט שטיל־געדעמפּט אַ בויך־שטימע פון עפּל:
הגם איבגאַנצן זעט ער אויס צו זיין,
דער עפּל, מלא־שיין,
איז פויל זיין האַרץ מיט פּיין...
המם... איך, אַ יאַט פון דיינע גראָב־חברים,
האָב אויסגעטאָטשעט אים שוין די געדערעם.

עס מעג אַ מענטשנס פּנים אויסזען פרום און וווילי —
זיין האַרץ קאָן זיין פאַרדאָרבן, ווי דעם עפּלס פויל.

דער לייב און די ווערעם

וואַלד־אויס, וואַלד־איין צעהאָנגען איבער צווייגן איז אַן אימה.
די ווילדע רו צופּיסנס פון די ביימער איז אוועק.
די פייגל, חיות ציטערן אין שמועסן געהיימע:
— צו אונזער וואַלדהיים נעמט אַן עק.
איעדער שפּור ווערט אויסגעשנאָרכט פון א געיעג־הונט;
אַז אַך צו דעם, וואָס אים באַגעגנט,
און ווי צו יענעם, ווענען ער באַפאַלט.

און היַנטער אים — א יעגער מיט א „די, וואָס קנאַלט״,
פאַרוואָרפן איבער פּלייצע;
זי טוט אַ בליק בלויז מיטן איינעם שוואַרצן אייגל — טייט זי...
און גרויס און קליין אַנטרינען פאַרן גזר.
האָט אויכעט נישט דער לייב, דער וואַלד־הער־שער, קיין עצה,
און לויפט אַוועק, ווי אַלע, צו די זומפּן מיט זיין צער.
ער שמעקט דאָרט אויס אַ הייל, פאַרהוילן צווישן גריבער,
און לעבט אין איינזאַמקייט, אַן אומעטיקער, טריבער.
אין בלאָטע־מאָך פון אונטן קאָרטשעט זיך אַ קויל
פון ווערעם גליטשיקע פאַר פּחד און פאַר גרויל.
צי גלאָט — א לייב אין וואָרעם־שרעק געפינט קיין טרייסט נישט
צי מחמת צרות פילט ער דאָס נישט, און ער ווייסט נישט, —
ער שווייגט מיט אייז באַגער, מע זאָל נישט שטערן אים די רו.
געוווינען זיך די ווערעם צו.
און מיט דער צייט, וואָס ווייטער,
אַלץ דרייסטער ווערן זיי, פאַרשייטער
און הייבן אָן מיט ווערעמדיקן שטעל
אַריינצוקריכן ממש אין זיין פעל.
דער לייב פון בענקשאַפט נאָך די וועלדער גייט אַראָפּ פון זינען,
איך גרויסער פּיין דערשטיקט ער זיין געבריל, —
צי וועט ער זיך אַציבּד פאַרגינען,
אַריינצולאָזן זיך מיט ווערעם אין אַ שפּיל.
פאַרקריכט אַן ארצי־חוצפּדיקער וואָרעם
צו אים אין גריווע, און ריכט אין די האָר אים
מיט גאַווערדיקן מויל,
און רימט זיך פויל:
— מיר וועלן זיך צו אים אין שאַרבן נאָך דערקריגן,
דעם אומגעהייער מיט געדולד פון פוילעניש באַזיגן.

אויך איצטער איז דער לייב, קיין ריר זיך נישט צו טאָן, געליגן
און שמיילגעשוויגן.

ביז איינמאָל — ווי אַ טייך שטראָמט דורך דעם זומפּ די צייט
און ברענגט אַ בשורה פון די וועלדער אין דער ווייט:
— אויס הונט! אויס יעגער מיט כלי־זין!

צו זיינע וועלדער־לענדערייען
זיך טוט א ריס דער לייב צוריק.
זיין דונערדיק געבריל צעציטערט ווידער
דאָס האַרץ און פעל פון חיות־ברידער.
זיין הערשערישער פלאַמענדיקער בליק
דורך פלאַטער פון צעהיצטער גריווע
וואַרפט ווידער אָן די אימה פון אַ שריפה אויף דער סביבה.

און אונדזער ווערעמדיקער לומפּ?
בלייבט ווייטער אינעם זומפּ,
דעם פוילנדיקן בלאָטע־מאָך צו פרעסן.
דער לייב געדענקט אים נישט אפילו צו פאַרגעסן.

אין צרות טרעפט זיך, אז דער שטאַרקסטער לאָזט זיך אָפּ;
דער פּחדן קומט צו גיין און טרעט אים אויפן קאָפּ, —
מיין משל מיינט דאָס אים און זאָגט די וואָר אים:
דער לייב בלייבט לייב, דער וואָרעם — וואָרעם.

באַשקיריע. 1941—16

דער לייב און דער ווארעם

איך ווילדן וואלד פּאַסירן אויסטערלישע זאכן.
דער לייב האָט זיך באפריינדעט מיטן שטאָלצן פערד:
שפּאַצירן זאלבענאנד, און שמועסן, און לאכן.
די שמועה וועגן דעם דערגייט צום וואָרעם אין דער ערד.
דער וואָרעם פרעסט די ערד, דעם וואָרעם פרעסט די קנאה.
ער קאָן שוין מער נישט איינהאַלטן אין זיין מליצה
און נעמט זיך גראָבן שיכט נאָך שיכט
און קריכט,
און קריכט אַרויס, דערקריכט
צום לייב און פערד און זעט מיט קנאה־פולע אויגן —
די מעשה וועגן לייב און פערד — געשטויגן און געפלויגן.
דער וואָרעם ליגט פאַרהוילן צווישן גראָז, אין שרעק, פאַרשטויבט,
און שעפּטשעט תּפילה־דיק צום לייב: — אָ לויב דיר, האַר פון האַרץ!
געבענטשט פון דיין גערעכטיקייט וועט מיר זאָל זיין דערלויבט —
איך וואָלט זיך, ווי דאָס חוצפּהדיקע פערד, צו דיר נישט שפּאַרן,
ווי ער וואָלט זיין דיין גלייכן, איך וואָלט רק דיין לויב
ביי דיינע קייסער־פיס געגאָוועדט, ליגנדיק אין שטויב.

צום וואָרעמס שעפּטשעניש איז אונזער לייב פאַרבליבן טויב;
וויל זיין באפריינדעט מיט אַ פערד אַ שטאָלצס איז ניתּאָר,
ווי אויסצוהערן לויב־רייד פון אַ ווערעמדיקן קריכער.

ס'וויל יעדער חונף מיט געלויב צום שטאַרקנס האַרץ דערגיין.
נאָר וואָס דערפון? אַז ווי אַ וואָרעם איז ער נישטיק — קליין,
איז אויב ס'איז יעבער, גלייך ווי אונזער לייב, נאָך אויך אַ חכם,
פאַרבלייבט זיין אויער טויב פאַר אַלע צביעותדיקע שבחים.

לאָדזש, מאַי 1947.

אַ קאַמאַר אַ מכניס-אורח

איך בין געווען אַמאָל טשעקאַווע הערן,
וואָס זינגט דער קאָמאַר, קרייזנדיק ארום מיין שטערן?
איך האָב זיך איינגעהערט און איך פארשטאַנען גוט:
ער זינגט אַ ליבגעזאַנג מיין בלוט,
דעם הערלעכסטן געטראַנק דעם זיסן,
זיך גרייטנדיק פון אים געניסן,
און מיט אַ תפילהדיק געברום
ער דאַנקט דעם הימל און די געטער,
און ס'גאַנצע קאָמאַר-פאָלק פארבעט ער:
— קומט אלע, ברידער, פון ארום,
ווי אורחים, צו מיין רייכן טיש!
כ'פארבעט אייך אויף אַ טראָפּן פריש-
און-צאַפּלדיקן רויטן וויין.
אַליין — געניסט אַ שווין.

אזוי-א זינגענדיק, ער ברייעט און ער ברייעט.
...„אַ מיידים ביסטו, טראַכט איך זיך פארטייעט,
צו זיין
אי פיין,
אי גוט
דורך פרעמדער פיין
מיט פרעמדן בלוט!
באַווייז אַ ברייהשקייט, מיט אייגנס זיין אַ מכניס-אורח".
און דאָ דערשפיר איך: אוי! ער שטעכט מיר דורך די הויט.
— אַז איינגעזויגן ווער, ווי קורח! —
דערשלאָג איך אים צום טויט.

פאראַן אַזעלכע קאָמאַרעס אויך צווישן לייטן:
איר זאָלט זיי מיט מכניסי-אורחים נישט פארביטן.

דער בוימשטאַם, דער שפּראָץ און דאָס ווינטל

אַ פוילנדיקער שטאַם פאַרהילצערט זינקט אין שווייגן.
שוין לאַנג פון אים אַראָפּגעשניטן קרוין און צווייגן.
ער שטייט אַ נאַקעטער — אָן קאָרע, אָן אַ העמד —
פאַרשעמט.
דערלעבן וואַקסט אַ יונגער גאַוודיקער שפּראָץ,
וואָס גרין איז, פריש, און בלאַנק,
און שלאַנק.
— דו פוילער קלאָץ! —
טוט אַלע מאָל דער שפּראָץ אַ נייג זיך צו דעם שטאַם:
נעבעך וואָלט דיך די זון פאַרשפּעט מיט איר פלאַם!
פאַרשטעלסט בלויז מיט דיין קילן פוילן שאָטן
איר וואַרעמקייט און ליכט.

דאָ טוט אַ בלאָז אַ ווינטל אומגעריכט:
— זאָלסטו נאָר זיין אַזוי געראָטן,
דו יונגער שקאָץ,

ווי ער, דער קלאָץ,
געווען איז דאָס אַמאָל!

דאָס ווינטל טוט אַ שטיף, דעם שפּראָץ אַ שנאָל
און ביי אַן אויערל — אַ בלעטעלע, א צי:
— נעם, קונדעס איינער, טו זיך אָן די מי
און טו אַ פרעג ביים וואָרצל דיינעם קורץ און קלאָר:
„פון וואַנען קום איך, וואָרצל מיין, ארויס?",
און ער, דער וואָרצל, וועט אַנטפּלעקן דיר די וואָר:
„פון ביימשטאַמס אויסגעפוילטן שויס..."

צו זען אַ יוגנט מיט אַ נייעם אידעאַל אַ פרייד איז,
באַר שאַנד צו איר, קוים ווערט זי ביי זיך גרויס
און חוזקט פון די אידעאַלן פון די זיידעס.

די זון, דער באַרג און דער שאָטן

אַנומלטן האָט צווישן בערג דער העכסטער באַרג
מיט שטיינעריק־עקשנותדיקן קאַרק
אַקעגן זון, וואָס לייכט שוין אויפן מזרח העל זיך,
געטאָן אַ שטעל זיך:
— פאַרנעם מיין פעלזיק וואָרט!
נישט לאָז אין וועג אַריין אויף פוסט זיך.
נישט ריר זיך, זון, פון אָרט!
ס'וועט איבערברעכן אויף מיין ברוסט זיך
דיין שטראַלנדיקער שפּיז.
עס רעדט צו דיר אַזוי פון צווישן בערג אַ ריז!

די בערג ארום געוואָרן זיינען טיף דערשיטערט.
די טשערדעס, וועלכע האָבן זיך געפיטערט
אויף די שיפועים זייערע — פאַרציטערט
דעם אָטעם האלטן איין, פארכאַפּט:
פון ו ע מ ע ן ו ע ר וועט זיין צעקלאַפּט?!
עס וואָלט ביים בארג דער מוט זיך אפשר לאַנג נישט האַלטן,
ווען ס׳וואָלט נישט (היגטער אים באַהאַלטן
אין לעכער און אין שפּאַלטן)
זיין זון, דער שאָטן, אים געבלאָזן אויפן פליך:
— איך! איך!
וועל העלפן, פאָטער, דיר אין קריג דעם שווערן.
דער זיג וועט אונז געהערן!

צעפינצטערט זיך דער בארג: — מיר וועלן פעלדזנפעסטע שטיין!
אין רויטע ריקעס בלוט צו מיינע פיס וועט זי דערגיין. —
נאָר אויפן עזות פונעם בארג דעם פינצטער־שווארצן
צעשמייכלט זיך די זון מיט שפּאָט אין לייכטנדיקן הארצן.
איר שטראַליקער פנים לאכט:
— צו וואָס עס האָבן פעלדזענע געהירן זיך דערטראכט!

זי גייט אַלץ העכער, העכער — גאָרנישט זיי אַקעגן.
ווי טעפּיכער זיך שפּרייטן אויס פאַר איר די וועגן.
פאַמעלעך, איינגעהאלטן שפּאַנט זי, גאָר מיט ברען און בראָט,
ביז ענדלעך טוט זי זיגעריש אַ טראָט
שוין אויפן סאמע פליך פון אונזער בארג דעם קנאקער:
ער ווערט ארומגעכאַפּט פון אַלע זייטן פון איר פלאַקער.
... „מיין זון? מיין שאָטן?" קוקט דער בארג פארבלענדעט זיך אַרום
און זוכט דעם שאָטן אום פארצווייפלט-שטום.
נישטאָ קיין זכר פונעם זון דעם שאָטן אין די שפּאַלטן!
דער פחדן האָט שוין לאנג זיך אונטער דרערד באַהאַלטן.

זוי אָפּט מיר האלטן גאָרנישטן פאר היפּשע לייט,

דערפֿאַר בלויז, ווײַל זיי שטעלן זיך אויף אונזער זײַט!
און הילף פֿון זיי — ווי פֿונעם שאָטן האָט דער באַרג דערהאַלטן.

די סמעטענע און די זויערמילך

דער פּויער האָט דאָס פֿעלד געאַקערט און געדורשט אַ טרונק.
פֿון וואָגן האָט די לאַדישקע געטאָן צו אים אַ ווונק.
די סמעטענע מיט איר געל־פֿנימדיקן ווערכל
האָט שטיל געשעפּטשעט מיט אַ יוירנדיקן שערכל,
באַרימעריש זיך הייבנדיק צום ראַנד:
— כ׳בין פֿעט! כ׳בין הוילע שמאַנט!
צום ערשטן וועט דער באַלעבאָס פֿון מ י ר געניסן!

די זויערמילך גאַרט אויך פֿון זיך צו לאָזן וויסן,
אַ שעפּטש צו טאָן פֿון איר דערשטיקעניש אַ וואָרט.
זי קאָן זיך אָבער נישט קיין ריר טאָן פֿונעם אָרט.
דערווײַל קומט צו דער פּויער פֿונעם אַקער,
אַ דורשטיקער, אַ גליאיקער, אַ פֿלאַקער,
און זעצט זיך אויפֿן באָדן, ווי אין שטוב צום טיש,
און מיטן לעפֿל טוט ער אין דער לאַדישקע אַ מיש,
און — ווער פֿון אונטן, ליגט שוין אויבן, העכער...
די זויערמילך דרייט פֿרײלעך זיך אַ טאַנץ,
זי לאַכט מיט אויגנווײַסלדיקן גלאַנץ;
די סמעטענע? נישטאָ פֿון איר קיין זכר!

מיט דער „סמעטאַנקע״ פֿון אַ פֿאָלק — אַ קלאַס
געשעט אַמאָל דערזעלבער שפּאַס.

די ווייסע מעל און די שוואַרצע קוילן

פרימאָרגנדיקע לייִדיקייט און שטילקייט אין דער שטאָט.
ס'באַגעגנען זיך צוויי שווערע וואָגנס ראָד ביי ראָד.
מיט זעקלעך מעל, געטורעמט זאַק אויף זעקל — איינער,
דער צווייטער — פול מיט גלאַנצנדיקע קוילן־שטיינער.
— גוטמאָרגן, קוילן! — טוט אַ שאָרך די מעל צופרידן־ברייט
און שפּריצט ארויס דורך זעק מיט ווייסער פרייד.
— גוטמאָרגן, מעל? — מיט קרעכץ די קוילן פרעגן:
נישט אַנדערש, ס'גייט דיר גאָרנישט אָפּ אויף דיינע וועגן.
— און איר זענט, קוילן, עפּעס צופיל גלאַנציק־שוואַרץ,
ווי ס'וואָלט געווען אַ בעסט פון טרויער אייער האַרץ —
ווהין לאָזט איר זיך דען פירן מיטן מאָרגן?
— מיט וואַרעמקייט די מענטשן צו פאַרזאָרגן.
— איז וואָס זשע זאָרגט איר, קוילן? אדרבה. גיט באַשייד.
בעמט מיר — כ'פאָר ווערן שפּייַז פאַר מענטשן,
זיי וועלן פאַר דער זעט מיך בענטשן —
איז דאָס טאַקע דער מקור פון מיין פרייד.
עס וועלן די געבעקסן מיינע גלאַנצן, פּעכלעך
אַנטקעגן קינדערס אויפגעשיינטע שמייכלען.
ווי מילד פרימאָרגנס איז דער שמייכל פון אַ קינד!
נישט אַנדערש, שוואַרצע קוילן — איר זענט בלינד.
— פאַרקערט! — צעקרישלען זיך מיט קרעכץ די קוילן:
מיר זענען... פייכטע קעלערן, ווו שטרוי־זעק פוילן
און, פרעגט, פאַר וועלכע זינד,
דער פריפּעטשיק איז חושך, און די קינדער פרירן,
און ס'קאָנען נישט די פירערס אונז אַהינצו פירן!
נישט אַנדערש, ווייסע מעל, אַז דו ביסט בלינד!

די מעל און קוילן זיך צעפאָרן יעדער אין זיין דעה.

דער נמשל, זאָגט: באַטראַכט פון ביידע זייטן אַ מטבעה.

מעלן

וואָס אין לעבן קאָן זיך מאַכן
סיי צום וויינען, סיי צום לאכן —
טראַכט נישט אויס עס קיין פּאָעט
מיט זיין מוזע טעט־אַ־טעט.
הערט אַן אויסטערלישע מעשה
וועגן מעלן ווייסע,
הערט מיט קאָפּ און מיט פאַרשטאַנד!
אויפן טיש פון לאַבאָראַנט
שטייט מיט ווייסע מעל אַ טעלער;
ווייס — עס קאָן נישט זיין גאָר העלער,
צאַרט ווי זייד —
מעל פון קרייד.
זעט זי: עס דערנעענטערט זיך אַ צווייטער טעלער,
אויך מיט מעל מיט העלער,
ציכטיק־ווייסע, צאַרטע, פול מיט רייץ,
(זאָל איר איינפאַלן, ס'איז מעל פון ווייץ?) —
הייבט זי אָן זיך העל צו פרייען:
תמיד איינגענעמער איז אין צווייען.
ס'אייגענע דערפילט די צווייטע אויך,
(מעל פון קרייד — באַנעמט גאָר נישט איר מוח.)
און זי שפּרינגט צו יענער אינעם טעלער.
שיינען ביידע אויף נאָך העלער.
און מע האלדזט זיך, און מע קושט זיך, און מע מישט זיך אויס —
שוועסטער פון איין מאַמעס שויס!

שפּעטער, בעתן מאַכן מיט איר פּראָבעס — ס'גייט נישט!
איז דער לאַבאָראַנט פאַרוואונדערט: ער פאַרשטייט נישט...

ביז ער כאַפּט זיך, און עס ווערט אים קלאָר:
אַ שלימזלדיק־צונויפגעפּירטע פּאָר —
מעל פון קריד מיט מעל פון ווייץ! אוי, צרות!
יעדער טויג פאַר זיך, צוזאַמען — אויף כפּרות.
און ער שיט זיי בײדע אויס בײַנאַנד.

עמען מעג פאַרמאָגן אַלע מעלות —
דאַרף מען פרײַנדשאַפט מיט אים שליסן אָן התפּעלות,
מיט פאַרשטאַנד.

דער גלאָבוס

דער לערער האָט אין קלאַס באַדענקט דערקלערט
די פאָרעם און דעם אויסזען פון דער ערד,
דערבײַ געדרייט, געטייטלט אויפן גלאָבוס..
האָט פּלוצעם דער אײַנפּיסלדיקער לאָבוז
אַ קוק געטאָן פון אויבן שטאָלץ אַראָפּ:
— האָט אפשיי, קינדער, פאַר מײַן גרויסן קאָפּ!
ער איז די ערד מיט אַלע מאַטעריקן, אָקעאַנען,
מיט אַלץ, וואָס איז אויף זיי, ווי אויך אין זיי, פאַראַנען,
מיט אַלע בריות, זייער חכמה און פאַרשטאַנד.
דערוועגט זיך נישט, אים אָנצורירן מיט קיין האַנט,
ווײַל מיטן בלאָז ווערן פון זײַנע גרעלע פאַרבן,
וועט לעשן זיך דאָס לעבן פון דער ערד און שטאַרבן.

באַר יעדעס מאָל, ווען ס'טוט דער לערער אים אַ דריי,
שפּעט אָפּ פון אים דער דיאַמעטער דײַנער: — שטיי!

כ'בין דורך דיין גאַנצן קאָפּ, און ס'איז מיר ווויל באַוווּסט,
דו האָסט נישט קיין געהירן, הויל ביסטו און פּוסט,
און אונטער דיינע שרייענדיקע פאַרבן
באַהאַלט זיך אויס פון טאָוול בלויז אַ שאַרבן.

פאַרייסטו, ווי דער גלאָבוס, זיך — זיי גרייט,
צו הערן אויך דעם דיאַמעטערס רייד.

דער העפט און דאָס לעש-פּאַפּיר

אַ נייער זויבער-בלאַנקענדיקער העפט,
אַרויסגעטראָגן פון פּאַפּיר-געשעפט,
צעשפּעט זיך אויפן ווינט מיט אירע בלעטער ווייסע:
— נו, ווי געפעלט עס איך אַזאַ מין מעשה:
דאָס לעש... דאָס האָריק בייגעלע פּאַפּיר,
ווי אויסגעפּרעסט פון טונקלער וואַטע,
איז צוגעשטאַנען ווי אַ קליעק צו מיר!
נו, כלעבן, פּאַרט זיך דען אַ לאַטע
צום מאַנטל פון אַן אָפּגעביגלטן אַריסטאָקראַט?
— וואָס מיינסטו, — שעפּטשעט שטיל דאָס לעש-פּאַפּיר: איך ליג
דאָ גלאַט
פון פאַרגעניגן ווען? כ'בין דאָך פאַר דיין יעדער בלאַט...
מיט עקל שלאָגן איבער אים די בלעטער,
און קאָרטשען זיך אין ווינטלדיקן וועטער,
און פלאַטערן: — דו מיאוסער קליעק!
צו אלדי רוחות פלי אוועק!
— דו וועסט באַדויערן דיין טעות —

טוט שנעל דאָס לעש־פּאַפּיר אַ זעץ זיך אויף אַ ווינטל
און אײדער באָך דער העפט באַווײַזט צו טאָן אַ פּינטל,
אַוועקגעפלויגן — שוין נישטאָ עס!
און שפּעטער? אויף אַ שרײַבטיש ליגט דער העפט אין זונען־גלאַנץ,
און ס׳גייען פינגער מיט אַ פּעדער איבער אים אַ טאַנץ.
דער העפט איז גדלותדיק: ער האָט מיט וואָס שטאָלצירן —
אַ מענטש געטרויעט אים זיין רעיון און געפיל!
אין בלאַנק פון זיין פּאַפּיר עס שפּיגלען זיך געהירן,
און דורך זיין ווייסן לייב אַ האַרץ שלאָגט הייס און שטיל.
נאָר פּלוצעם — ווײ! — די פּעדער הייבט אָן קריצן,
דער טינט — צו שפּריצן;
איעדער שפּריץ — אַ קליעק,
איעדער קליעק — אַ פלעק!
מיט וואָס זשע — ווײ אונדז! — ווישט מען אָפּ דאָס פּנים?
ערשט איצט באַדויערן די בעלי־גאווה־בלעטער:
זיך אויפגעפירט ווי אמתע נאַראָנים —
אליין דאָס לעש־פּאַפּיר פאַרטריבן, אונדזער פריינט און רעטער!

אין ווײלזיין ווערן אָפטער מיר פון גאווה בלינד־פאַרבלענדט,
און ס׳ווערט דער בעסטער פריינט פון אונדז געיאָגט, געשענדט.
נאָר ס׳מאַכט זיך, מיר דערזעען שפּעטער:
מיר זיינען קלוג געווען, ווי יענע בלעטער.

דער בויגן פּאַפּיר און די פּען

אויפן שרייבטיש, אינעם גלאַנץ פון זון, ליגט אויסגעצויגן,
ווי אַ יחסן, ווייס פּאַפּיר — אַ בלאַנקענדיקער בויגן,
פּלוצעם טוט זיך אויף זיין גלאַטער הויט אַ פּען אַ לאָז.

שרימפּט זיך אין דער בויגן, הייבט זיך אָן צו היצן:
— שמאַראָוואָז!
סאַראַ חוצפּה דאָס — מיין צאַרטע הויט צו קריצן,
אויספּלעקן מיט שוואַרצן טינט מיין אײדל לייב!
— כ'שרייב! —
טוט די פּען אַ שטאָך דעם בויגן, ווי אַ דאָרן.
צינדט דער בויגן אָן זיך מיט אַ פלאַם פון צאָרן
(נסים, וואָס פון אים קיין אַש איז נישט געוואָרן!):
— נעגערל פאַרקאַטערטס! מיאוסער שנעק!
שווין, די רגע, טראָג זיך אָפּ! אַוועק!
— ס'איז מיין יעדער קריץ פאַר דיר אַ צערטל,
דאַרפסט מיך בענטשן פאַר אַ יעדן ווערטל,
וואָס מיין שפּור לאָזט איבער שוואַרץ אויף ווייס אויף דיר, —
ענטפערט אָפּ די פּען מיט שאַרפע קלוגע טראַפן:
ווייל — דו ביסט דערויף, פּאַפּיר־בויגן, באַשאַפן,
אויפצונעמען, צו פאַרהיטן יעדן מינדסטן ריר
פון דער שעפערישער מענטשלעכער געהיר.

ערשט האָט זיך פאַרטראַכט דער בויגן ווייס פּאַפּיר
און געבליבן רויק ליגן,
איינגעזאַפּט אין זיך דעם טינט
און, ווי אַ גוט־דערצויגן קינד,
ווען די מאַמע צוואָגט עס, שטיל געשוויגן.

שאַרפע קלוגע רייד פאַרשאַפן אָפטער צער,
אָבער זיי דערגרייכן ענדלעך אויך צום נאַר.

לאָדזש, יוני, 1947

דער שול־טאָוול און דאָס קריידל

דער שוואַרצער טאָוול פון דער שול
געוואָרן איז אַנומלט
(די שילער האָבן שטאַרק געטומלט)
צעמישט און דול
און מיטן קריידל אָנגעהויבן זיך צו קריגן:
— גענוג געשוויגן!
וואָס קריכסטו, ווייסער חברהניק, אַרום
אַהין, אַהער אויף מיר און גלייך און קרום
און מאַכסט מיך מעליק גאָר אײַנגאַנצן?
אַן עק!
אַוועק
צו אַלדי ווייסע רוחות טאַנצן!

דאָס קריידל שמייכלט ווייס
און, ווי אַ קלוגער גרייז,
רעדט שטיל עס און געלאַסן
אָן בייזער און אָן שפּאַסן:
— הער טאָוול, אויס,
וואָס קומט אַרויס
דערפון וואָס רעדסט מיט שוואַרץ אַליין?
דיין שוואַרץ־לשון וועט קיינער נישט פאַרשטיין.
קוים ווילסטו נישט בלויז רעדן צו דעם בוידעם,
דערלויב מיר קודם
פאַרשרייבן דיינע טענות ווייס אויף שוואַרץ,
זיי זאָלן זיך צום מענטש אין אויג דערקלייבן,
און כ׳שווער דיר ביי דער ווייסקייט פון מיין האַרץ —
ווי יענע וועלן פסקענען, אַזוי וועט עס פאַרבלייבן...

קוים קאָנסטו אָן דעם חברס הילף זיך נישט באַגיין,
צו וואָס זשע זאָלסטו קעגן אים אין גרויסן שטיין?

דער נול און דער איינס

דער נול פון צען געזומען האָט זיך גרויס צו האַלטן:
...די גאַרע ווערט אין מיר, דעם נול, איז דאָך באַהאַלטן.
אָן מיר, דעם נול, דער איינס אַליין
איז וואָס? אַן איינס, און גאָרנישט מיין!
און ס'בלאָזט דער נול זיך אָן: — דו קאָנסט זיך גיין!
איך וועל אָן דיר באַגיין זיך זייער שיין.

וואָס קאָן דער איינס דען טאָן, ער מוז דעם נול פאַרלאָזן.
און זאָל ער פּאַטשן זיך אין בייכל און זיך בלאָזן.
דער איינס איז נאָך נישט אָפּגעגאַנגען ווייט,
ווי ס'האָבן אים צו זיך פאַרבעטן לייט:
אַן איינס אַ קבצן, נעבעך, וואָס איז דאָ צו ריידן,
נאָר נוצן ברענגט ער דאָך און האַלט זיך אויך באַשיידן.

און אונזער נול? עס גייען לייט פאַרביי אַהין און צוריק,
נאָר קיינער שענקט אים נישט, אפילו נישט קיין בליק,
זיין עלנט רירט נישט קיינעם אויף קיין האָר נישט:
ער בלאָזט זיך, ווי אַ יש, און איז — אַ גאָרנישט.
ביז ס'האָט פאַרשטאַנען אונזער נול לסוף,
אז פאַר זיין גאווה קומט ער אָפּ די שטראָף,
און קייקלען זיך געזומען, ווי אַ ראָד פון וואָגן,
דעם איינס דעם אָפּגעהעפטן צו דעריאָגן.

צי האָט דער נול דעם איינס דעריאָגט?
דאָס ווייס איך אייך נישט, פריינד, צו זאָגן.
נאָר וואָס מיין משל מיינט און זאָגט,
דאָס וועט איר זיך געוויס אַליין דערשלאָגן.

צוויי בלייפעדערס

אויף אַ שרייבטיש אין אַ שטילן קאַבינעט
האָבן זיך צוויי בלייפעדערס צערעדט.
איינער איז געווען נאָך שפּאָגל-ניי, און שלאַנק, און שטאָלץ,
קליין — דער צווייטער, אָפּגעשיילט פון פאַרב דאָס האָלץ.
שמייכלט האָפערדיק דער נייער מיטן שימער פון זיין פאַרב:
— נאָך נישטאָ אין מיר דער מינדסטער קאַרב;
איך בין יונג, אין סאַמע פולן גלאַנץ —
וועלן פריילעך גיין מיט מיר אַ טאַנץ
שרייבער-פינגער איבער וויס-פּאַפּירענעם פּאַרקעט.
— עט! —
רופט זיך אָפּ דער אַלטער רויק אָבער רוי:
ס'איז נאָך נישט אַזוי —
ס'איז דאָס לעבן נישט קיין טאַנץ,
און נישט אייביק בלייבט מען יונג און גאַנץ .
איך בין אויך אַמאָל געווען ווי דו...
— לאָז צורו! —
שרייט דער נייער שטאָלץ:
זעט נאָר ווער עס לערנט מיר דאָס לעבן צו דערקענען —
אַ פאַרוואַלגערט ברודיק שטיקל האָלץ!
אין דער קיך גיי ברענען!

זאָגט דער אַלטער מיט אַן ערנסט קלוג געזיכט:
— מילא, וועסט זיך עס דערוויסן שפּעטער
פון דער אייגענער דערפאַרונג אויף די וויסע בלעטער,
אַז מיר זיינען נישט צום טאַנץ געבוירן, נאָר צו פליכט...
— און דאָס לעבן? און די שיינקייט? און די פרייד?! —
פאַלט אריין דער נייער, ווי אַ גולם, אין די רייד.
— זיי נישט אַזוי היציק, —
ענטפערט אים דער אַלטער מיטן בליישטיפט-ציינגל שפּיציק:

ס'ליגט דער זין פון אונזער לעבן נישט אין אויסערלעכן פוץ,
נאָר אין גרויער פּראָצע טעגלעכער צום מענטשנס נוץ;
עס איז פריידיקער אין פליכט־דערפילונג אויסצוגיין אָן גלאַנץ,
איידער תמיד גלאַנצן אין אַ פוסט־דערעסנדיקן טאַנץ.

די פּאַניר־שויב און די שויבן פון גלאָז

אַ שקאַצעוואַטער שטיין זעצט אויס אַ שויב. איז וואָס וועט זיין?
אין דרויסן גיסט, און ס'רייסן הפקר זיך אין שטוב אריין
די ווינטן — שמייסערס, אָנגעקליידט אין גרויע מאַנטלען — רעגן.
פאַרצוויפלט־בייז צעפּירט די הענט דער באַלעבאָס:
— ס'איז שווער אַזוי צו קריגן הייַנט אַ שטיקל גלאָז!

דערמאַנט ער זיך: ער האָט אַ שטיק פּאַניר אין זיין פאַרמעגן!
ער נישטערט, זוכט זי אויף, בעמט צומעסטן און זעגן,
און, צוגעפּאַסט, פאַרקלאַפּט — דעם אייבערשטן אַ לויב!
אריינגעפּראַוועט ווי עס איז די שויב.

עס שייכלט צו די באַלעבאָסטע: — מילא,
ס'איז נישט אַזאַ מין וואַזשנע כלי,
נאָר איידער וואָס און ווען,
איז מאַכט מען ווי מען קען,
און אויף דער ווילע טויג עס.

נישט קאָנטעט איז אַליין די שויב פון דעם פּאַניר.
זי קוקט אין דרויסן און אין שטוב אריין מיט רוגז:
עס זאָל אַן אייַנציק אויג כאָטש טאָן אַ שפּיגל זיך אין מיר,
ווי אין די גלעזערנע צעגלאַנצטע שויבן.

איך זאָל אַפּילו זײַן באַשײדן און זיך שטאַרק נישט לויבן —
פֿאַרשטעל איך ערגער דען פֿון זיי דעם וועג
פֿאַר אַלע דרויסנדיקע שלעק
פּורעניותן און צרות?

דערווײַל האָט אויסגעלײַטערט זיך. דער הימל קלאָר איז.
די זונשטראַלן אין פֿענצטער גיסן זיך אַרײַן.
די גלאָז־שויבן — ווי בעכערס פֿול מיט שײַן,
וואָס פֿלײַצט פֿון זיי אַרויס און לאָזט זיי פּאָרט נישט ליידיק.
אין יעדער ווינקעלע אין שטוב ווערט ליכטיק, פֿריידיק.
און וואָס איז מיט דער שויב פֿון דעם פּאַפּיר?
אַנשטאָט אין אײנעם מיט די גלאָז־שויבן צו שײַנען,
זי הערט נישט אויף דאָס זעלבע אַלץ צו טענהן.
זיך מיענדיק אומזיסט אַדורכצושלאָגן זיך דורך איר,
שרײַבט אַן אויף איר אַ שטראַל: „אַז דו פֿאַרשטעלסט,
ווי שויבן, וואָר איז.
פֿאַרשטעלסט אָבער די שטראַלן אויך — איז טויגסטו בלויז אויף
צרות".

ווען דו פֿאַרנעמסט אַ הויכן פּאָסטן אין אַן ענגער צײַט,
נישט ביט זיך אויס דעם כּבֿוד פֿון די הויכע לײַט:
פֿון אַ פּאַפּיר־שויב ביז אַ גלאָז־שויב איז נאָך ווײַט.

דער נאַפּט-לאָמפּ

אַ נאַפּטלאָמפּ האָט אַמאָל פאַרבלאָנדזשעט אין אַ זאַל,
וואָס איז געווען פאַרפלייצט מיט ליכט פון זשיראַנדאָלן.
מוזיק. עס טאַנצן פּאָרלעך. שמייכל און געשטראַל.
צעהעלטע פרייד, ווי פון די ווענט וואָלט זי געקוואָלן.
דער לאַנגער האַלדז פון נאַפּטלאָמפּס גלעזל איז באַמאָלן
מיט ריס, וואָס רויכערט זיך דורך אים אַרויס.
און פינצטערע רעיונות אונדזער נאַפּטלאָמפּ קרייזלט אויס:
...אַז וואָס איז די גדולה אַזוי גרויס?
אַ טאַנץ פון שאָטנס אין דער דעמערונג פון ליקעכטמעס.
(די זשיראַנדאָלן אין דער הויך ער מיינט, מסתם, עס).
זיי טאַנצן אויס אַ לעבן — שוואַרץ און וויסט...
איך זע אַזוי עס דורכן גלאָז פון מיינע ברילן.
זיי טאַנצן, ווייל זיי מוזן, נישט פון גוטן ווילן.

אַזוי דער נאַפּטלאָמפּ די רעיונות ריסט און ריסט,
ביז פון זיין ריסן אַש דער שווייצער זיך צעניסט.
ער טוט אַ כאַפּ אים, פונעם זאַל אַרויסצוטראָגן,
און זאָגט אים אויפן וועג אַזוי צו זאָגן:
— הער אויף, דו שוואַרצזעער, דאָס לעבן צו באַקלאָגן.
זעסט שוואַרץ די וועלט צוליבן קאַליע נאַפט ביי דיר אין מאָגן...

כ'איז נישט קיין זעלטנקייט אַזאַ מין פּעסימיסט:
צוליב זיין אייגן מיאוס לעבן — אונדזערס ער פאַרמיאוסט.

מאָסקווע. 1945—46

דאָס גלאָז־בראָך
און דאָס איבערשטע פֿון שטייסל

באַוואָפֿנט מיטן איבערשטן פֿון שטייסל אין דער האַנט
שטויסט גלאָז־בראָך אין דעם שטייסל, רויק, שטיל, דער לאַבאָראַנט.
דאָס גלאָזוואַרג פּלאַצט אין ווינד־און־ווייען,
מיט שפּליטער־פֿונקען שפּריצט
און בייז, צעצאָרנט קריצט:
— ווי ס׳קאָן די ראָד פֿון לעבן אויף צוריק זיך דרייען!
אַ פֿלאַש מיט וויין געווען, מיט שטרוי־הילע באַשיצט,
מיט טריוואַקס פּעסט פֿאַרזיגלט;
פֿון מיין געטראַנק באַרוישט, באַפֿליגלט,
פֿאַרפּוצטע פֿאַרלעך האָבן קעגן מיר געטאַנצט;
מיט זשיראַנדאָלן־ליכט האָב איך געגלאַנצט.
ביז איינמאָל... כ׳בין פֿון גליק געוואָרן שיכור,
אַ פֿאַל געטאָן, צעבראָכן זיך אויף שטיקער.
אויף מיסט־הויפֿנס געוואַלגערט זיך דערנאָך...
איז ווייניק דען מיין בראָך?
צעשטויבט ער מיך צו שאַנד, צעמאָלט מיך נאָך אויף שטויבן.

און ס׳גלאָז־בראָך, אומבאַהאָלפֿן אין זיין צאָרן, וויינט:
— דאָס איבערשטע פֿון שטייסל מיט זיין גראָבן קעפּל מיינט,
אַז ווער עס איז פֿון אויבן,
דער מעג זיך אַלץ דערלויבן.

גערולדיק אויסגעהערט, צעשמייכלט זיך דער לאַבאָראַנט
און שטויסט אַלץ ווייטער מיטן איבערשטן אין האַנט:
— שוין העכסטע צייט, מיין גלאַזבראַך, זאָלסט צום שכל זיך
דערשטויסן,
וואָס ס'איז מיט דיר דאָס איבערשטע פון שטייסל אויסן.
עס מאַכט פון דיר אַ דינע פּיינע מעל, ווי בלויער שניי,
אויף פּרווון אַלערליי,
וואָס וועלן פאַרן ווילדיק פון די מענטשן דינען. —
דאָס שטויסט ער דיר אַ לעצטן מאָל אַריין אין זינען.

כ'האָט תמיד אונזער ליידן אויך אַ טיפן זין,
כאָטש מיר, ווי ס'גלאַזבראַך, זענען אומרעכט בלויז דערין.

באַשקיריע, 1942—מאָסקווע, 1946

די וואַנט און די שטיגן

ווענט האָבן אויערן — באַקענט איז יעדן.
צי אויך אַ מויל צום ריידן?
אַנומלטן האָב איך אַליין געהערט — עס רעדט אַ וואַנט
צו אירע שכנותדיקע שטיגן:
— אי, פּע! ס'א חרפּה און אַ שאַנד
צו גיין געהויקערט, ווען מען וויל זיך צו דער הייך דערקריגן.
אַ גאַנג אַרויף נאָר דעמלט וועקט
רעספּעקט,
ווען ס'איז דער רוקן נישט געבויגן,
און ס'קוקן שטאָלץ פאַר זיך די אויגן.
ווי שעמט איר זיך נישט? זאָגט אַליין.

אָט זעט, ווי לייטיש דאַרף מען גיין —
למשל, איך, די וו...

— שווייגן —

צעבייזערן זיך טריט, וואָס מיט די שטייגן שטייגן:
ס'איז אמת, וואנט, גייסט גלייך און שטאָלץ — צום דאַך.
צום ענין אָבער גייסטו צו גאַנץ פלאַך:
די שטיגן שטעלן דאָך, געהויקערטע, דעם רוקן אונטער
פאַר אַ נ ד ע ר ע, זיי זאָלן הייבן צו דער הייך זיך מונטער.
דאָסדאָזיקע דערהייבט די שטיגן, מאַכט זיי גלייך און שיין.
און דו, די וואנט — צי לאָזט זיך עמעץ מיט דיר גיין?
— פאַרוואָס דען בישט? — זאָגט שטאָלץ די וואַנט: די פליגן.
— אַך, פליגן? יאָ... נאָר מ ע נ ט ש ן שטייגן בלויז מיט שטיגן...

דערמיט פאַרענדיקן די טריט די רייד און הויכן גאַנג.
די וואַנט נעמט אײַן דאָס שטומעניש — איך מיין, אויף לאנג,
אויף לאַנג.

באַשקיריע, 1942—מאָסקווע,1946

דער לאָם און די קליאַמקע

פייכט און טונקל איז אין קראָם.
צון א קליאַמקע רעדט אַ לאָם:
— זאָג, וואָס ווייסטו, ליבער חבר?
טרערן ווערן רויטער זשאַווער.
אייזן פוילט בישט, ווי קיין האָלץ,
אייזן האַלט זיך שטאַרק און שטאָלץ.
ס'איז אַ חרפה פאַר אַן אייזן
זיך פאַרוויינט פאַר לייטן ווייזן!

קליאַמקע טוט מיט ליפּ אַ ריר:
— כ'בענק כסדר נאָך א טיר;
איז עס דען אַ תכלית — ליגן
איין־אליין און רק געשוויגן?
— מעגסטו, קליאַמקע, אויך צו מיר
ריידן אלץ, וואָס גלוסט זיך דיר.
— דו... דער שטאַרקער, מיר אַ חבר?!.
— כ'וויל דיך ראַטעווען פון זשאַווער.
— אוי, אַ זשאַווערדיקער פלעק
אויך ביי דיר אָט־דאָ אין עק! —
זיפצט די קליאַמקע גאָר באַשיידן.
— ווי דערוועגסטו זיך צו ריידן
אָט־אזוי־אָ וועגן מיר,
דו... א קליאַמקע צון אַ טיר?!
— כ'וויל, — די קליאַמקע שטאַמלט: זאָגן —
ווען זשאַווער זאָל נישט נאָגן...
— שווייג! איך ברעך דיר רוק־און־לענד!,—
נעמט דער גרים דעם לאָמס אלץ שטייגן,
אזש עס ציטערן די ווענט,
און די קליאַמקע ווייִנט אין שווייגן...

כ'קאָן אַזעלכע לערער: לערנען יענעם — תמיד גרייט!
ווייזט מען אָבער זיי אָן אויף אַ פעלער שטילערהייט —
ווי די קליאַמקע פון דעם לאָם, דערהערט מען בייזע רייד.

דער קלוגער שליסל

דער שליסל האלט זיך פאר אַ גאנצן חכם.
מיט רעכט: ער ווייסט דעם טיפן סוד פון שלאָס,
ער קאָן, אַזוי צו זאָגן, ביז אין תוך אים,
און עפנט אויף אים, ווי אַ באַלעבאָס.

...אומזיסט דען טוט עס אָפט אַזוי פּאַסירן? —
דער שליסל טראַכט מיט זיינע אייזערנע געהירן:
די באַלעבאָסטע טוט די הענט צעפירן:
— „די קינדער מאַכן פאַר דער צייט מיך גראָ!
פאַרשלעפּט דעם שליסל אין אַ וויסטער שעה,
פאַרטאַכליעוועט — דער שליסל איז נישטאָ.
דאָס זוכן וועט מיך פונעם זינען רירן!"

...ווי גרויס עס איז די פרייד
פון גרויס און קינד און קייט,
בעת מען טוט מיך אָפּגעפינען! —
טוט ווייטער שפּינען
דער שליסל די באַרימערייען זיינע שטום
(אין זיין אַנטציקונג וויל דאָס צינגל אים נישט דינען)
און וווּנדערט זיך, וואָס לעצטנס וואַלגערט ער זיך לאַנג אַרום,
און קיינער קוקט זיך מער אויף אים נישט אום:
אַ רעטעניש! מיט וואָס איז דאָס זיך צו דערקלערן?!

ווען דו וואָלסט ווייניקער זיך רימען, מערער הערן,
דאַן וואָלסטו, שליסל אונדזערער, געוווסט,
אַז דיין באַרימעריי איז שוין אויף פּוסט —
אַ גנבֿ האָט ביינאַכט דיין שלאָס אַראָפּגעריסן,
און ס׳האָט דער באַלעבאָס
געקויפט אַ נייעם שלאָס;
צי ווייסטו דען דעם סוד, ווי אויך דעם נייעם אויפצושליסן?!
דערפאַר
ביסטו פאַרמשפּט, עס זאָל זיין דיין חבֿר —
דער ברויגער זשאַווער.

מעג זיין אַ גוטער שליסל צום נאַטשאַלניק דיין כאַבאַר,
פאַרלאָז זיך נישט אויף אים: דער נייער אָרנטלעכער האַר
קאָן מיטן שליסל דיך אַרויסשטעלן צום נאַר.

לאָדזש, יוני, 1947

דער שלאָס און דער וויטריך*)

אַ שווערער שלאָס הענגט ערנסט און פאַרביסן
און יעדן דורכגייער גיט שטרענג צו וויסן:
— איך וואַך און היט!
כ'בין פעסט און ניי!
איך היט געניט
און דין געטריי.
און ווער פון אוצר פון מיין קאַמער ס'וויל געניסן,
וועט נאָר אומזיסט זיין שוויס לעם מיר פאַרגיסן.

אַ וועכטער, ווי איר הערט —
נישטאָ צו אים קיין גלייכן!
אַרויסגעקומען אָבער איז פאַרקערט:
ביינאַכט אַגומלט קומט אַ גנב שטיל צו שלייכן,
און מיט אַ וויטריך רוימט ער איין דעם שלאָס אַ סוד...
אַוועלכן? קאָן איך אייך נישט זאָגן גראָד,
נאָר אונדזער וועכטערס אויער הערט זיך צו מיט גנאָד,
און זעט — שוין אָפן-ברייט די טיר איז,
און ס'טראָגט אַוועק דער גנב פון דער קאַמער דאָס עשירות.

נייגט צו דעם אויער, כ'וויל אייך עפּעס זאָגן. ש־ש־שאַ!...
איך האָב געזען נישט איין באַטשאַלניק אָט־אַזאַ:
פאַרביסן, שטרענג, ווי אונדזער שלאָס, שטייט שטענדיק
אויף דער וואַך ע[illegible]
נאָר פאַר אַ גאָלדן וויטריכל איז ער פון שלאָס נאָך שוואַכער...

באַשקיריע, 1942 — מאָסקווע 1946

---

*) אַ פרימיטיווער נאָכשיסל

דער הויקער און דער אויער

אַן אויער האָט פֿאַרנומען שטיל געוויין פֿון הינטער זיך.
האָט ער זיך אָנגעשפּיצט, דער אויער, אויף דער גיך:
„ווער וויינט?“ דער הויקער אויף דער פּלייצע וויינט עס אַזוי ביטער.
— וואָס וויינסטו, הויקער ליבער? — פֿרעגט ער מיט אַ ציטער:
דער גוטער יאָר דיר ווייסט פֿון וואָס דו ליידסט!
בחשיבות און הרחבה אויף דער פּלייצע רייטסט;
עס פֿאָדערט קיינער נישט פֿון דיר קיין שטאָך מלאָכה,
און ס'קומט דיר אָן פֿון אַלע גלידער ס'מזל־ברכה...
— דערפֿאַר טאַקע איך וויין... צוליב מיין פּוסט און פּאַסט.
דאָס גאַנצע לעבן פֿאַל איך אַנדערע צו לאַסט.
איך וויין... ווייל ווי אַ פּיאַווקע כ'זאָג דאָס בלוט פֿון ברידער, —
האָט ווייטער שטיל געוויינט דער הויקער אין דער נידער.
דער אויער פֿרעגט קיין וואָרט נישט מער.

איך האָב באַגעגנט מענטשן, אויך אַזעלכע פּאַראַזיטן,
וואָס האָבן, ווי דער הויקער אונדזערער, געליטן
און שטילערהייט געלאָזט אַ טרער.

דאָס שטויבל און די בּרעם

אַ שמוציק שטויבל דרייט זיך אין דער לופט: „— זעט, זעט!
איך איַיל זיך צו מיַין מוטער, צו דער זון, העט-העט...״
ס׳קוקט קיינער זיך נישט אום אויף אים, פאַרשטייט זיך,
וויַיל מאַלע-וואָס אַ שטויב אין פּוסטקייט דרייט זיך
און צווישן שטויבן-ברידער שאַפט זיך איין אַ שם.
ביז פּלוצעם טוט אַ פאַל ער אויף אַ מענטשנס ברעם:
— סע וואַרט אויף מיר די מאַמע זון! די ברידער, שטראַלן, ציִען!
באָר כ׳בין פאַרמאַטערט פון דעם לאַנגן פליען.
איז עפן, טויער, זיך און לאָז אַריַין אין הויז.
כ׳וועל אָפּרוען אַ וויַיל, און כ׳פלי צוריק אַרויס.
—אַוועק! — צעפּאָכעט בייז — צערייצט די ברעם זיך;
פון קוואַל פון לויטערן, פון אויג, פאַרנעם זיך!
איך שטיי אויף זיַינע ראַנדן — אַ געטרייַע שוץ,
און דו ביסט מער נישט, ווי אַ שטויבל שמוץ...

אַזוי איז אויך די טבע פון די מענטשן — שטויבן:
פון זיך אַ גאַנצן צימעס מאַכן, רק זיך לויבן;
צו וואָס אָבער אַזעלכער טויג,
דערזעט די ברעם פון חכמס אויג.

די קראָ און דער פוקס

מע האָט שוין וויפל מאָל אַריינגעקנעלט דער וועלט אין זינען,
אַז חניפה שעדלעך איז; די פּעולה אָבער איז נאָך ווייט —
דער חונף זוכט אַ ווינקל אָפּ אין האַרץ צו יעדער צייט.

עס שפּילט דאָס מזל צו דער קראָ אַ קעזל צו געפינען.
זיך איינגעמאָסטיעט אויף אַ טענענבוים, זי האַלט
ביים נעמען זיך צום פרישטיקן אָט-באַלד.
נאָר דאָ פאַרקלערט זי זיך, און ס'בלייבט דער קעז אין מויל
איר שטעקן.
צום אומגליק דאַרף אַ פוקס פאַרביילויפן, דערשמעקן
דעם קעז-ריח און — בלייבן שטיין אין גאַנג;
דער פוקס דערזעט דעם קעז, דער קעז ווערט זיין פאַרלאַנג.
דער שווינדלער גייט צום בוימשטאַם אויף די פינגערשפּיצן אונטער,
ער דרייט דעם עק, און לאָזט קיין אויג נישט פון דער קראָ אַרונטער,
און רעדט אַזוי זיך זיסלעך, אַז דער אָטעם בלייבט אים שטיין:
— אַך, טייבעלע, ווי שיין!
קוקט אָן אַ העלדזעלע! נו, אייגעלעך אַוועלכע!
אַז, כלעבן, נאָר אין מייסעלעך דערציילט זיך פון אַזעלכע!
און סאַראַ פעדערלעך! דאָס נעזעלע ווי פיין!
דאָס שטימעלע אַ מלאכדיקס מוז זיכער זיין!

נו, זינג עפּעס, מײַן ליכט, צו וואָס זיך שוועסטער-לעבן, שעמען!
ווײַל איבער זאָלסט אויך מיט מײַסטערישן זינגען הערצער בעמען,
דעם טראַן אלס פייגל-קייסערן וואָלט בײַ אונז פאַרנעמען!

דאָס לויב-געזאַנג דעם קאָפּ דער נביאטע פאַרדרייט,
דעם אָטעם אין איר האלדז פאַרשפּאַרט די פרייד,
און אויף די פוקסענע ליב-האַרצעדיקע רייד
פון פולן קראַישן גרגרתל אַ קראַ-אַ טוט שאַלן —
דער קעז אַ פאַל פון מויל און מיטן שווינדלער ווערט פאַרפאַלן.

די קאַץ און דער סאָלאָוויי

עס האָט אַ קאַץ געכאַפּט אַ סאָלאָוויי און איז אַרײַן
אין לייב זיינעם מיט אירע נעגל ביז די אינגעווײדן,
נאָר, ליב אַרומגעהאַלדזט אים, אַנגעהויבן ריידן:
— נשמה מײַנע! סאָלאָווייטשיקל דו מײַן!
כ'הער רימען דיך פאַר דײַן געזאַנג פון אַלע זײַטן,
מיט בעסטע זינגער ווערסטו גלײַכגעשטעלט בײַ לײַטן.
מײַן שכנטע, די פוקסעכע, דערציילט מיר דורכאַנאַנד —
דײַן שטימעלע איז קלינגעוודיק אַ חיות,
פון דײַנע פּרעכטיק-שיינע מעלאָדיעס
די פּאַסטעכלעך פאַרלירן אַלע דעם פאַרשטאַנד.
וואָלט איך אַליין אויך גערן
דיך זינגען הערן.
נו, צאַפּל נישט אַזוי-אַ, עקשן זיך נישט איין,
און שרעק זיך נישט, מײַן פרײַנט: כ'וויל כלל דיך נישט פאַרצערן.
בלויז זינג מיר עפּעס-וואָס — און ווערסט אַ פרײַער זײַן,
און כ'לאָז דיך איבער פעלדער, וועלדער באָדן זיך אין שײַן.

אין ליב האָבן מוזיק איך שטיי נישט אָפּ פון דיר אַפילו,
און כ'שלאָף אָפּט איין, מורליקענדיק ניגונים שטילע.

און אין די נעגל אירע אונזער סאָלאָוויי
האָט קוים דערווייל געאָטעמט אין זיין ווינד-און-ווי.
— נו, וואָס?—הויבט ווידער אָן די קאַץ מורליקען—ריידן:
אַביסל זינג מיר כאָטש, דו זינגער פון גן-עדן.

באָר אונזער זינגער זינגט נישט—מיט אַ פּישטש זיך שטיקט.
—איז אָט דערמיט האָסטו די וועלדער עס אַנטציקט?—
האָט זי אַ פרעג געטאָן מיט שפּאָט: אָן עין-הרע!
אַוו זשע איז די ריינקייט און די קראַפט די וואָרע,
וואָס אַלע ריידן וועגן זיי אָן אויפהער? זעסט,
אַזאַ מין פּישטש אַפילו פון די קעצעלעך די אייגענע דערעסט.
ביין, כ'זע, דו ביסט צו מייסטערשאַפט אין זינגען נישט געקומען.
נישט ס'האָט ביי דיר אַן אָנהויב, נישט עס לאָזט זיך אויס.
איז וויל איך פּרוּוון דיין געשמאַק איצט אויפן גומען!

און גלייך האָט זי פאַרצערט דעם אומגליקלעכן זינגער—ביז אַ ברויז,
און זי באַלעקט זיך זויבער.

אייך קלאָרער זאָגן אויפן אויער מיין געדאַנק?
כ'איז שלעכט דעם סאָלאָוויס געזאַנג
אין נעגל פון אַ רויבער.

די דורכגייער און די הינט

פֿאַרנאַכטצייט גייען זיך חברים זאַלבעצווייט,
און וועגן וויכטיקע ענינים גייט ביי זיי אַ רייד;
ווי פּלוצעם פֿון אַ טויער אַ געביל, אַ הונט נעמט לויפֿן,
נאָך אים אַ צווייטער און אַ דריטער מיט אַ גוואַלט,
און ס'טוט אויף זיי אַ לאָז זיך אויגנבליקלעך־באַלד
אַ האַלבע מאה הינט פֿון אַלע הויפֿן.
וויל איינער פֿון די דורכגייער דאָ אויפֿהייבן אַ שטיין.
— העי, לאָז געמאַך, מיין פֿריינט! — דער צווייטער גיט אים צו פֿאַרשטיין;
דו וועסט דאָס בילעריי פֿון הינט נישט שטילן,
צערייצט זי בלויז, די כאַפּטע, זי זאָל שטאַרקער בילן;
קום ווייטער; איך קאָן בעסער זייער טבע און געפֿילן.—

באמת, אָפּגעגאַן אַ פּופֿציק שפּרייזן אומגעפֿער,
אַלץ שוואַכער גרייכט דאָס בילן זייערס צום געהער,
און ענדלעך הערט מען עס לחלוטין שוין נישט מער.

די נישט־פֿאַרגינערס, וואָס עס זאָל זיי פֿאַרן בליק נישט קומען,
זיי הייבן תמיד אויף אַ בילעריי;
נאָר דו גיי רויק זיך דייך וועג פֿאַרביי;
זיי וועלן בילן, און זיך אויסבילן, און שטומען.

דער האָן און דאָס פּערל־קערנדל

זיך גראַבלענדיק אין מיסט־הויפֿן, דערזעט ער
אַ פּערל־קערנדל, דער האָן.
— וואָס קאָן מען מיט אים טאָן?
ס'אַ פּוסטער חפֿץ! — שפּעט ער:

מע שאַצט אים הויך, — צי איז עס נישט קיין שטות?
און, כלעבן, מיר פאַרשאַפן וואָלט פיל מער גענוס
אַ גערשטן־קערנדל: מיט גלאַנץ זיך נישט באַווייזט עס,
דאָך שפּייזט עס.

די עם־הארצים משפּטן געניי אַזוי:
וואָס איבער זייער שכל, פּוסט איז עס, ווי שטרוי.

דער העלפאַנט און מאָסקע

מע פירט אַרום אַ העלפאַנט איבער גאַסן,
מסתמא, צו באַווייזן אים — עס איז באַקאַנט,
אַז העלפאַנטן אַ פּלא איז אין אונדזער לאַנד —
באַגלייטן פּוסטעפּאַסניקעס אים גאַנצע מאַסן.
אַקעגן זיי וואַקסט אויס פון ערגעץ מאָסקע אויפן וועג.
דערזעען דעם העלפאַנט — גלייך אויף אים זיך וואַרפט עס,
עס בילט, עס קוויטשעט, און די ציינדלעך שאַרפט עס,
עס רייסט זיך ממש צו פאַרפירן אַ געשלעג.
— אַ, שכן, — רעדט צו דעם אַ שאָפּהונט: הער זיך אויף בלאַמירן:
פאַר דיינע כוחות מיט אַ העלפאַנט קריג צו פירן?
אָט זע, דו כריפּעסט שוין, און ער טראָט־איין, טראָט־אויס
זיך גייט פאָרויס,
און ס׳קריכט אים גאָר אין זינען נישט דייך בילן.
— עך, עך! — אים ענטפערט מאָסקע שאַרף: מיין ווילן
דערפון טאַקע ווערט שטאַרקער בלויז,
וואָס אָן געשלעגן און געפאַרן
צו גאָר די גרויסע שלעגער וועל איך זיך דערשפּאַרן.
און זאָלן ריידן הינט און זאָל זיי אַרן:
נו, מאָסקע מוז פאַרמאָגן כוח —
עס בילט דאָך אויף אַ העלפאַנט אויך.

די פֿליג און די בין

אין סאָד אום פֿרילינג, ווען אַ ווינטל גרינג זיך ווייט,
אַ פֿליג זיך אויף אַ שטענגעלע אַן אײדלס שטייט
און הוידעט זיך צווישן ערד און הימל;
ווי דאָ דערזעט אַ בין זי אויף אַ בלימל
און ריידן נעמט מיט שטאָלץ: — ווי קלעקט עס ביי דיר חשק, זאָג,
צו האָרעווען אַ קיילעכיקן טאָג?!
בלויז איין מעת-לעת ווי דו, און כ'הייב אָן קרענקען.
אַ לעבן אָט אַזאַ ווי מיינס איז פֿיין,
ווי דער גן-עדן, כ'לעבן, פֿול איז עס מיט שיין;
כ'האָב בלויז צו טאָן און צו געדענקען —
אויף בעלער פֿליען און פֿאַרווײלן זיך אין געסט;
איך בין אין שטאָט, זיך נישט צו רימען, קאָן איך זאָגן,
מיט אַלע יחוסדיקע, רייכע הייזער גוט פֿאַרטראָגן.
וואָלסטו געזען די שמחות, וואָס איך פּראַווע, מיינע קעסט!
ווו חתונות, ווו נאָמענס-טעג עס זיינען —
בין איך פֿון גאָר די ערשטע דאָרט געוויס,
פֿון רייך געשיר פֿון פֿאַרפּאָרנעם כ'געניס
און טרינק פֿון פּרעכטיקע קרישטאָלן זיסע ווײַנען,
די ערשטע כ'נעם פֿאַר אַלע געסט וואָס מיר געפֿעלט
פֿון אַלדי זיסקייטן, וואָס דאָרט זיינען צעשטעלט;
און ווילגעניגט צום צאַרטן מין, בעת-מעשה
אַרום די יונגע פֿרויען שוועב איך אין געדריי
און שטעל מיך אָפּרוען אויף זיי,
אויף בעקלעך ראָזעווע און העלדזלעך שנייאיק-ווייסע.
— דאָס אַלץ איז מיר באַוווּסט, — אים ענטפֿערט אָפּ די בין: געהערט,
נאָר ס'האָבן זיך צו מיר אויך קלאַנגען אַנדערע דערקריגן,
אַז ביסט פֿון קיינעם נישט באַגערט,
און אַז אויף שמחות טרייסלט מען זיך אָפּ פֿון פֿליגן,

אַז זייער אָפּט, ווען דו באַווייזט זיך אין אַ הויז,
מע טרייבט אַפילו דיך מיט שאַנד אַרויס.
— נו, זעסטו!—זאָגט די פליג: מע טרייבט מיך! נאַרישקייט־ייטן!
מע טרייבט מיך דורך אַ פענצטער — פלי צוריק איך דורך
אַ צווייטן.

דער באַלעבאָס און די מייז

ווען ס'הייבן זיך אָן גנבות אין דיין הויז,
נאָר פאַר דער האַנט דעם גנב האָסטו נישט געטראָפן,
זיי פאָרזיכטיק, דו זאָלסט נישט גלאַט אַזוי אַרויס
מיט חשדים קעגן אַלע, אָדער זיי באַשטראָפן:
דערמיט דעם גנב נעמסטו דאָך נישט איין,
און אויך צום בעסער מאַכן אים עס וועט נישט דינען,
דו צווינגסט די גוטע דינער בלויז פון הויז אַנטרינען,
און פון אַ צרה אין אַ גרעסערער נאָך פאַלסט אַריין.

אַ סוחר האָט זיך אויפגעבויעט מאַגאַזינען
און אַלע שפּייזן־סחורות דאָ געהאַלטן דרינען.
און אַז עס זאָל נישט אָנטאָן שאָדן דאָס געזינדל מייז,
האָט ער אַ קאַצן־פּאָליציי געשטעלט אַרום דער שפּייז,
די מייז פאַרשאַפן שוין דעם סוחר נישט קיין זאָרגן:
עס וואַכן וועכטער אין די סקלאַדעס טאָג ווי נאַכט;
איז ווייל דאָך? כאַפּט ער זיך אַמאָל אין אַ פרימאָרגן,
אַז איינער פון די וועכטער גנבעט בעת ער וואַכט.
ביי קעץ איז ווי ביי אונז (צי לייקענען עס קען מען?),
נישט תמיד רייך פון זינד איז אויך אַ נאמן.

נאָר שטאָט דעם גנב אויסצושפּירן שפּאַן נאָך שפּאַן
און אים באַשטראָפן, שווינענדיק דעם אָרנטלעכן מאַן —
צו שמייסן אַלע קעץ באַפעלט דער סוחר דאַן.
דערהערט דעם פּסק דעם אויסטערלישן — אַלע וועכטער,
די אָרנטלעכע, ווי דער אומגערעכטער,
זיך טראָגן אָפּ פון הויף אין שרעק.
דער סוחר בלייבט אָן קעץ — אַן עק.
די מייז, וואָס האָבן בלויז אויף דעם געוואַרט אין זייער האָפן,
ווי נאָר די קעץ אַרויס — זיי אַלע דאָ.
און ס׳זיינען נישט קיין וואָכן דריי פאַרלאָפן —
קיין זכר פון דער שפּייז איז שוין נישטאָ.

דער קאַטער און דער קוכער

אַ קוכער אַ יודע־ספר לאָזט אַנומלט שטיין
זיין קיך און איילט אין שענק אריין צו גיין
(ער איז אַ פרומער, אַ ירא־שמים,
און דאַרף צום יאָרצייט פון אַ פריינטל מאכן אַ לחיים),
און אָפּצוהיטן ס׳עסנוואַרג פאַר עכבר־ציין
ער לאָזט אין שטוב דעם קאָטער „חי־וקים“.
נאָר קומענדיק צוריק, וואָס זעט ער? אויפן דיל —
שיריים פון אַ קוכן, און דער קאָטער מיט געפיל
מורליקעט, וואָרטשעט, צוגעשפּאַרט צום עסיק־טינדל,
און זיך מתעסק מיט אַ הינדל.
— דו זולל דו! באַנדיט! ווי פרעסט מען דאָס אַזוי פאַרשייט? —
דער קוכער זידלט „חי־וקימען“ און ברייעט:
ווי שעמסטו זיך נישט פאַר די ווענט, שוין אָפּגערעדט פאַר לייט?
(און „חי־וקים“ טוט זיך זיינס דערווייל און קייעט),

וועץ ביסט געווען אַן אָרנטלעכער קאַטער און קוראַנט, —
דער מוסטער פון עניוות ביסט געווען פאַר יעדן איינעם, —
און דו... ווי גרויס, ווי האַרב די שאַנד!
עס וועלן זאָגן איצטער אַלע שכנים:
— ער איז אַ רויבער! „חי־וקים״ איז אַ בראַנד!
נישט בלויז פון קיך — נאָך שטרענגער —
מען דאַרף אים יאָגן פונעם הויף אַפילו דורכאַנאַנד,
ווי פון אַ שעפּסן־שטאַל אַ זשעדנע וואָלף מיט דרענגער.
די מכה פון דעם מקום איז ער, ער איז — פּעסט!
(און „חי־וקים״ הערט, און פרעסט)

און מיין אָראַטאָר, פריגעלאָזט דעם ווערטער־מבול,
אויף מוסר־ריידעס אָן אַ סוף איז ער קאַפּאַבל.
נאָר וואָס? בשעת ער זינגט אים אָט־אַזוי די שטראָף,
דערעסט שוין „חי־וקים״ דאָס געבראָטנס ביזן סוף.

און איך געראָטן וואָלט אַ קוכער־יונג אַ צווייטן,
ער זאָל זיך עס פאַרקריצן אויף דער וואַנט:
אומזיסט מיט ריידעס זיך נישט דאָרט צעשפּרייטן,
זוו בייטשק איז אַ שטאַרקע האַנט.

די קוקאַווקע און דער האָן

— ווי הויך דו זינגסט, מיין ליבער האָנטשיק, חשיבותדיק אַ גוואלד!
— און דו, מיין קוקאַווקעלע, ליכט פון מיינע אויגן,
ווען דו פאַרגייסט זיך פליסיק און צעצויגן,
בישטאָ קיין זינגערן אַזאַ ביי אונדז אין גאַנצן וואלד!
— צו הערן דיך, מיין פריינט, כ'בין תמיד גרייט און גערן!
— און דו, יפה־פיה, איך קאָן דיר שווערן,
איך וואַרט, קוים בלייבסטו שטיל, מיט אומגעדולד און פלייס,
זאָלסט אָנהייבן בערנייס.
פונוואַנען זיך דערנעמט אַזאַ־אַ קעלכל און געזאַנג
פון לויטערן און צאַרטן און פון הויכן קלאַנג?!
געבירטיק זיינט איר שוין אַזוי: אַ קליינער גידול,
נאָר זינגט עס — אויפן סאָלאָווייי געזאָגט אַזאַ מין לידל!
— אַ דאַנק דיר, פריינט מיין; אויף מיין ערלעכקייט און גלויבן
ס'גן־עדן־פייגעלע און דו — דיר גלוסט זיך הערן גיכער.
אויף דעם וועט מסכים זיין די גאַנצע וועלט אויף זיכער.

דאָ רופט זיך אָפּ אַ שפּערל, פליענדיק פאַרביי פון אויבן:
— איר זאָלט ביז כריפּעניש אַפילו איינס דאָס צווייטע לויבן,
וועט אייער זינגען ווערט זיין בלויז דעם אויער פון אַ טויבן!

איז גיט זשע מיר, איך בעט אייך, צו פאַרשטיין,
פאַרוואָס עס לויבט דעם האָן די קוקאַווקע אַזוי געמיין?
ווייל ס'לויבט דער האָן דאָס קוקאַווקעלע זייער שיין.

די זשאַבע און דער אָקס

אַ זשאַבע נעמט זיך פֿיר, דערזעענדיק אַן אָקס אין פֿעלד,
מיט זיין פֿאַרנעם דעם פֿאַרנעמען זיך אויסצוגלייכן:
זי איז אַ בעל־מקנאניצע איינע אין דער וועלט.
זי נעמט זיך קוועטשן, אָנבלאָזן און פֿרייכן.
— זע, קוואַקערשע, צי בין שוין, ווי ער, אַזוי־אַ גרויס? —
זי פֿרעגט איר חברטע. — מיין פֿריינדין, ס'איז נאָך ווייט,
פֿאַרשטייט זיך.

— אָט קוק, ווי כ'בלאָז אַצינד אָן ברייט זיך.
נו, ערשט ווי זעט עס אויס?
כ'בין פֿולערער געוואָרן? — קנאַפּלעך, זעט זיך אויס.
— און איצט? — דאָס זעלבע אַלץ.
גע׳פֿרייכט, געפֿרייכט, און ענדלעך,
אָנשטאָט זיך אויסצוגלייכן מיטן אָקס געבוי,
האָט זי געפּלאַצט פֿון אָנשטרענג און געפּגרט שענדלעך.

פֿאַראַנעןביישפּילן אַזעלכע אין דער וועלט פֿיל מער:
און וואָס דאָס חידוש, אַז עס איז דעם קליינבירגערס באַגער —
אַ לעבן פֿירן, ווי אַ בירגער אַ באַרימטער הער,
און ווי אַן אַדלמאַן אַ חשוב, לעבן וויל אַ ליאַדע־ווער.

דער שוואַן, דער העכט און דער ראַק

ווען ביי חברים איז נישטאָ קיין איינִיקייט אין טאַט,
וועט זייער ענין נישט אַוועקגיין גלאַט,
און נישט קיין ענין — צרות וועלן זיך באַקומען.

עס האָבן זיך אַ שוואַן, אַ העכט, אַ ראַק אַפּירגענומען
אַ וואָגן משא אַפּצופירן; זאַלבעדריט
מע שפּאַנט זיך איין אין אים אינאיינעם און מע ציט;
מע רייסט זיך פון דער הויט,—נאָר ס'זאָל דעם וואָגן אַרן!
די משא, דאַכט זיך, איז נישט שווער פאַר דעם געשפּאַן,
נאָר צו די וואָלקנס רייסט זיך אַלץ דער שוואַן,
דער ראַק ער קריכט אויף צוריק, דער העכט צום וואסער טוט
זיך שפּאַרן.
ווער שולדיק, ווער גערעכט איז—דאָס באַשיידט נישט אונזער וואָרט,
נאָר היינט נאָך שטעקט דער וואָגן אויפן זעלבן אָרט.

דער זיסיק און די טויב

דאָס פאַנגערל, דער גזלן, טוט זיך אַ פאַרשלאָג;
אַ זיסיק רייסט און וואַרפט אין דעם זיך — אַ רחמנות;
נאָר ס'טרייבט פון אים, דעם עלנטן, אַ יונגע טויב לצנות:
— ווי ס'האָט קיין חרפּה נישט אין מיטן העלן טאָג
נישט קאָנען מיידן קיין סכנות!
וואָלט עמעץ מיך אַזוי פאַרנאַרט? איך זאָג
און דרייסט פאַרזיכער — קיינמאָל! —
נאָר ווי זי רעדט, פאַרפּלאָנטערט זי זיך אין אַ נעץ דאָ גראָד.

ס'איז גוט אַזוי, שוין איינמאָל!
לה‌בא, טייבעלע, פון פרעמדע אומגליקן נישט שפּאָט.

דער וועווריק

אַ וועווריק איז ביים לייב אין דינסט געשטאַנען.
און ס'האָט—מיט וואָס און ווי איז קשה צו דערגיין—
דעם וועווריקס דינסט ביים לייב געפונען חן;
און נושא־חן זיין ביי דעם לייב, קיין שווערערס נישט פאַראַנען.
מע האָט אים צוגעזאָגט אַ גאַנצן וואָגן ניס דערפאַר;
אים צוגעזאָגט—די צייט אָבער דערווייַלע פליט זיך,
און אָפט מיין וועוויקל אין הונגערן געניט זיך
און שטשירעט מיט די ציינדלעך קעגן לייב דורך טרער, און צער.
אָט זעט ער: דאָ און דאָרט אין וואַלד חברים שפּרינגען
אויף ביימער אינדערהויך אין שווינדל און געדריי;
ער פינטלט מיט די אייגעלעך, און זיי
כסדר קנאַקן ניסלעך, קנאַקן ניס און שלינגען,
נאָר ער, דער וועווריק, קוים צום ניסנבוים אַ שפּאַן,
איז ניין — קיין מעגלעכקייט איז נישט פאַראַן:
דעם לייב באַדינען טוט מען גלייך אים צווינגען.
און אָט איז שוין דער וועווריק אַלט לסוף; דערביי
האָט ער דעם לייב דערעסן אויך: שוין צייט אים לאָזן פריי.
די שעה פון פרייהייט האָט פאַר אים געשלאָגן,
און זעט, מע ברענגט פאַר אים מיט ניס אַ פולן וואָגן...
ניס וווּנדערלעכע, נישט געזען אַזעלכע האָט די וועלט;
געקליבן נוס ביי נוס—חידושים גאָרע!
דאָס איינע בלויז די צרה—
דעם וועווריק האָבן אַלע ציין שוין לאַנג געפעלט.

די מאַלפּע

מעגסט האָרוועןְ וויפל זאָלסט נישט וועלן, דאָך
נישט רעד זיך איין, אַז קומען וועט דערנאָך
די דאַנקבאַרקייט, צי גאָר דער רום, צו איילן,
אויב ס'ברענגט דיין אַרבעט נישט קיין נוץ און קאָן נישט ווײלן.

אַ פויער מיט זיין סאָכע האָט פאַרפריט זיך,
און אויף זיין פעלד פון מאָרגן־רויט ער מידט זיך;
דער פויער מיינער מידט זיך אַזוי פלייסיק־הייס,
אַז ס'קאַפּעט שוין פון אים, ווי באָב, דער שווייס;
אַ פּראָסטער אַרבעטס־מענטש—ס'איז נישט פאַר אים קיין בייז,
דערפאַר ווער נאָר עס גייט פאַרביי נישט ווייט פונדאַנען,
אַ יעדער טראָגט אים אונטער אַ „גאָטהעלף", אַ לויב.
אַ מאַלפּע איז אויף דעם אים שטאַרק מקנא.
ס'איז לויב פאַרפירעריש—ווי בלייבט מען פאַר איר טויב!
„כ'וועל האָרוועןְ!"—איז די מאַלפּע צום באַשלוס געקומען.
געפונען אַ טשורבאַן—פאַר דער עבודה זיך גענומען!
די מאַלפּע איז מיט אַרבעט פול,
עס איז דער קאָפּ איר אַזשע דול:
אָט נעמט זי דעם טשורבאַן און טראָגט אים אומעט,
אַזוי און אָט אַזוי־אַ כאַפּט זי אים אַרומעט,
דאָ שלעפּט זי אים, דאָ קויקלט זי אים קרום און גלייך;
עס רינט נעבעך פון איר דער שווייס—אַ טייך;
זי פרייכט און אָטעמט מיט די לעצטע כוחות! איר וועט גלויבן?
און הערט נאָך אַלץ נישט, עמעץ זאָל זי לויבן.

עס איז קיין חידוש נישט, מיין ליכט! דו האָרוועסט פּיל, דאָס יאָ—
קיין נוץ אָבער דערפון איז דאָך נישטאָ.

אופאַ, 1942—לאָדזש, 1947.

דער העלפאַנט אַלס שופט

מיט דעם, וואָס איז באַרימט און האָט אַ שטאַרקע האַנט,
נאָר שלאַבעריק איז זיין פאַרשטאַנד,
איז ביטער, כאָטש זיין האַרץ איז גינציק ביזן ראַנד.

דער העלפאַנט ווערט באַשטימט אַלס שופט אינעם ביימער־לאַנד.
הגם די העלפאַנט־ראַסע קלוג איז דאַכט זיך,
נאָר אַ פאַמיליע אָן אַ קריפּל זעלטן מאַכט זיך:
ס'איז אונזער שופט לויט זיין גוף דעם שווערן
פון זיין משפחה אַ געטרייער גליד,
נאָר לויט זיין גראָבקייט — ניט;
הגם ער טשעפּעט אָבער נישט קיין פליג אפילו גערן.
איז אַט קומט אויס אַמאָל דעם גוטן שופט הערן
אין קאַנצעלאַריע אַ בקשה פון די שעפּסן:—„העלף!
די גאַנצע פעל עס שינדן אָפּ פון אונז די וועלף".
—רשעים!—שרייט דער שופט אויס: אַזאַ רציחה! שאַנדע!
ווער גיט עס אייך רשות צו רויבן, רויבער־באַנדע?!
נאָר ס'ענטפערן די וועלף: „במחילה, פאָטער! דו אַליין
האָסט דאָך דערלויבט אויף ווינטער־טולופּלעך צו זאַמלען
אַ לייכטן שטייער פון די שעפּסן—אפשר ניין?
און וואָס זיי קלאָגן, מאַלע דאָרט, וואָס שעפּסן טיפּשים שטאַמלען:
ס'מאַכט אויס אַ פעלכל פון אַ שעפּסל משטיינסגעזאָגט—איז וואָס?
נאָר זיי צו געבן זשאַלעווען אויך דאָס".
—איז זעט זשע, — זאָגט דער העלפאַנט, שטילנדיק זיין צאָרן:
קיין פאַלשקייטן פאַרטראָג איך נישט פון קיינעם, כ'זאָג אייך וואָר:
אַ פעלכן פון אַ שאָף, נו, נעמט שוין; נאָר איך וואָרן—
נישט אָנרירן זי מיינער אויף קיין האָר!

אופאַ, 1942—לאָדזש, 1947

אַ לייב אויף דער עלטער

די אימה פונעם וואלד — דער שטאַרקער לייב אליין
פאַרלוירן האָט די כוחות אויף דער עלטער:
אַן קראַפט — די קראַלן, און נישטאָ די שאַרפע ציין,
פאַר וועלכע ס׳פלעגן פיינט פארציטערט שטיין,
און זיינע שלאַבעריקע פיס קוים שטעלט ער.
נאָר שמערצלעכער וואָס ס׳איז פון אלץ,
נישט בלויז ער שרעקט שוין נישט די איינוווינער דעם וואלדס,
נאָר וועמען ס׳האָט דער לייב געקריוודעט ווען־נאָר,
באַליידיקט אים כסדר אויס נקמה יענער:
אָט שלאָגט דאָס פערד אים שטאָלץ מיט שטאַרקער קאָפּיטע אין שויס
אָט רייסט דער וואָלף מיט ציין אַ לעבעדיק שטיק לייב אים אויס,
אָט טוט דער אָקס מיט שאַרפן האָרן אים אַ שטויס.
דער אומגליקלעכער לייב, פארקלעמט אין הארצן די געפילן,
געדולדיק קוקט זיין בייזן סוף שוין אויס,
אַנטפלעקנדיק זיין טענה בלויז
מיט דומפן, שמאַכטנדיקן ברילן.
דערזעט ער איינמאָל, מיט געשפאַנטער ברוסט עס קומט אַהער
דאָס אייזל: ס׳קלייבט זיך אים, דעם לייב, אַ בוכטשע טאָן אויך ער
און קוקט נאָר אויס אַן אָרט, וווּ ס׳איז דער ווייטיק גרעסער.
— אָ, געטער! — ציטערט אויף פון לייבס געקרעכץ דאָס לאַנד:
אַז נישט דערלעבן זאָל איך אָט די שאַנד,
וואָס שנעלער שיקט דעם טויט מיר בעסער!
ווי גרויס פון טויט די פּיין,
אַלץ לייכטער, ווי באַליידיקט פון אַן אייזל זיין.

אופא, 1942 — לאָדזש, 1947.

דער פויער און דער באַטראַק

וועןְ ס'הענגט אַן אומגליק איבער אונדזער קאָפּ,
צופרידן זיינען מיר — דעם מענטשן,
וואָס שטעלט זיך איין פאַר אונדז צו בענטשן.
נאָר ווי דער אומגליק פון די פלייצעס פאַלט אַראָפּ,
קומט אָפּט גאָר אויס דעם רעטער האָבן פון אונדז צרות:
עס יאָגן אַלע איבער זיך אין לויב פאַר אים;
און מיר — אויב עס באַשולדיקט אים נישט אונדזער שטים,
איז דאָס אַ נס, וואָס וואָר איז!

פאַרנאַכט איז פונעם היי־שניט מיט פאַרקלערטן שפּאַן
אַהיים אין דאָרף פאַרביי אַ וואַלד געגאַן
מיט זיין באַטראַק אַן אַלטער פויער.
ווי פּלוצעם אויג אויף אויג מיט זיי — אַ בער פון לויער.
פון פויערס ברוסט קיין אָך איז נישט אַפּער,
ווי ס'טוט אַ וואַליע זיך אויף אים דער בער.
ער קנעט אים, דרייט און ברעכט, טוט בעריש אים אַ צערטל,
און זוכט, פונוואַנען אָנצוהייבן אים שוין, בלויז אַן ערטל.
דער אַלטער אָטעמט שוין מיט טויט.
— סטעפּאַנושקע! — פון בער אַפּער ער בעט זיך ביטער:
פאַרלאָז נישט לייבלעכער, נשמה, אין דער נויט!

צונויפגעזאַמלט גאָר די כוחות, אָן אַ ציטער
עס לאָזט אַראָפּ די האַק דער נייער הערקולעס
און, אָפּגעהאַקט דעם בער אַ האַלבן פּרעס —
אַ שטאָך די ווידלע אים אין בויך מיט האַנט געניטער.
צערעוועט זיך און פאַלט האַלב־טויט דער בער;
מיין בער נעמט שטאַרבן.
דער אומגליק איז פאַרביי; דער פויער הייבט זיך אויף און — הער,
ער זידלט דעם באַטראַק גאָר מיט אַ צונג אַ האַרבן.

בלייבט שטיין מבולבל, נעבעך, מיין סטעפאן.
— פאַרוואָס, מחילה? — זאָגט ער. — הערסט? פאַרוואָס? באַלוואַן!
אַ וואָסער פרייד האָט דיך באמאכט? ער שטעכט! אַ צרה:
אַ תל געמאַכט די פעל די גאַרע!

דער אָראַקל

ס'האָט איינמאָל, אין אַ תיפלה ווו, אַ גאָט פון האָלץ
נביאיש אָנגעהויבן ריידן, קלוגע עצות געבן
די מענטשן, ווי צו פירן זיך אין לעבן.
דערפאַר איז ער אין גוואַלטיקן רייכער טראַכט געשטאַנען שטאָלץ,
פון קאָפּ ביז פיס מיט זילבער און מיט גאָלד באַהאַנגען,
צו אים נישט דערלאַנגען,
פאַרוואַלגערט מיט קרבנות און פון תפילה־טומל טויב,
דערשטיקט פון ווײַרויך און פון לויב.
ווי פּלוצעם— סאַראַ פּלאַ! סאַראַ שאַנד!—
עס רעדט פון וועג דאָך דער אָראַקל דורכאַנאַנד:
ער ענטפערט קרום, אַ וואָרט צום צווייטן קלייפּט זיך נישט סכּהכּול:
מיט וואָס מע זאָל נישט ווענדן זיך צו אים און ווער,
איז יעדער וואָרט פון דעם אָראַקלס ענטפער פאַלש און לער;
אַזוי אַז ס'איז פאַר יעדערן אַ פּלא איבער פּליאות,
ווו האָט עס זיך אַהינגעטאָן די קראַפט פון זיין נביאות!
און אָט וואָס ס'האָט דערין געשטעקט;
דער געץ איז אויסגעהוילט געווען, און ס'פלעגט
פון אים אַ כּוהן זאָגן דאָס נביאות פאַרן עולם.
דעריבער — איז כּל־זמן
אַ קלוגער איז דער כּוהן, קלוג איז אויך דער אָפּגאָט דאַן,

נאָר קוים האָט זיך געזעצט אין אים אַ כּוהן אַ באַלוואַן,
געוואָרן איז דער געץ אַ גולם-שבגולם.

איך האָב געהערט — איך קאָן נישט ערב זיין דערפאַר:
פּאַרצייטנס פלעגט מען פון אַזעלכע קלוגע שופטים וויסן
און אויך פון זייער חכמה פיל געניסן,
כּל-זמן עס איז ביי זיי געווען אַ קלוגער סעקרעטאַר.

אַ כּמאַרע

עס טראָגט אַ כּמאַרע זיך אַריבער
אַ קאַנט, וואָס אויסגעשרפעט איז און וויסט;
קיין טראָפּן וואַסער לאָזט זי דאָ נישט איבער,
נאָר אויפן ים זי מיט אַ מבול זיך צעגיסט,
און רימט זיך פאַר אַ באַרג מיט איר נדיבות.
— ס'איז אמת, ביסט נישט קאַרג,
נאָר האָט דיין מילדקייט דען אַוואָסער חשיבות? —
איר טוט אַ זאָג דער באַרג:
ווי קאָן מען עס גאָר צוקוקן אַזוינס אָן ווייטיק!
ווען דו וואָלסט אויסגיסן דיין רעגן אויפן פעלד אין נויט,
דעם גאַנצן קאַנט וואָלסטו געראַטעוועט פון הונגער-טויט;
דעם ים אָבער, מיין פריינט, דיין וואַסער איז נישט נייטיק.

סוף

אינהאלט.

צום בויען און שאפן:

1. דער בויב, דער פניאָק און זיינע ריטלעך — 5
2. דער וואָלף און דער פוקס — 7
3. די ברוינע קאשע און דאָס געלע הירזשיקל — 9
4. דאָס גרויסע שטיקל טייג און דאָס געבעקס — 11
5. דאָס ביבער-פאָלק און די שווארצע פעסט — 13

מענטש אין ארום.

6. דאָס פייער-פלאטערל — 14
7. דאָס קינד אין וויגל — 15
8. דער שטיפער און זיין שאָטן — 17
9. א יינגל מיט א שטעקל — 18
10. דאָס שול-גלעקל, דער זייגער און דער דעזשורער — 19
11. דער שניי-מענטש, די קינדער און די לבנה — 20
12. פדצור מיטן שטויבפוצער — 22
13. די בייזע שיינע דייזע — 23
14. דער טאָג, די נאכט און דער פויער — 24
15. דער פויער און דער צוג — 25
16. דער סאָלאָוויי און דאָס פאסטעכל — 27
17. די זון און די מענטשן — 29
18. דער מענטש, די פיאווקע און דער קאָמאר — 29
19. דער פאראזיט — 31
20. די ליבע פון דער זלידניער פליג — 32

בעלי-חיים:

21. קאצנשפיל — 33
22. דאָס קעצל און דער נאָרלער — 34
23. רב כלב בעסן — 35
24. רב האוומאן און פאניע פינדמאן — 37
25. דער סאָלאָוויי און דער פוקס — 40

26. דער חזיר און דער פוקס — 42
27. דער העלדישער האָז — 43
28. דער עפּל און די ווערעם — 44
29. דער לייב און די ווערעם — 45
30 דער לייב און דער וואָרעם — 48
31. א קאָמאר א מכניס־אורח — 49

געוויקס און דומם:

32. דער בוימשטאָם, דער שפּראָץ און דאָס ווינטל — 50
33. די זון, דער בארג און דער שאָטן — 51
34. די סמעטענע און די זויערמילך — 53
35. די ווייסע מעל און די שווארצע קוילן — 54
36. מעלן — 55
37. דער גלאָבוס — 56
38. דער העפט און דאָס לעש־פּאַפּיר — 57
39. דער בויגן פּאַפּיר און די פען — 58
40. דער שול־טאָוול און דאָס קריידל — 60
41. דער נול און דער איינס — 61
42. צוויי בלייפעדערס — 62
43. די פּאַניר־שויב און די שויבן פון גלאָז — 63
44. דער נאפט־לאָמפּ — 65
45. דאָס גלאָז־בראָך און דאָס אייבערשטע פון שטייסל — 66
46. די וואנט און די שטיגן — 67
47. דער לאָם אין די קליאמקע — 68
48. דער קלוגער שליסל — 70
49. דער שלאָס אין דער וויטריך — 72
50. דער הויקער און דער אויער — 73
51. דאָס שטויבל און די ברעם — 74

פון קרילאָווס משלים:

52. דער קראָ און דער פוקס — 75
53. די קאץ און דער סאָלאָוויי — 76

54. די דורכגייער און די הינט — — — — 78
55. דער האָן און דאָס פערל־קערענדל — — — 78
56. דער העלפאנט און מאָסקע — — — — 79
57. די פליג און די בין — — — — 80
58. דער באלעבאָס און די מויז — — — — 81
59. דער קאָטער און דער קובער — — — — 82
60. די קוקאווקע און דער האָן — — — — 84
61. די זשאבע און דער אָקס — — — — 85
62. דער שוואַן, דער העכט און דער ראק — — — 86
63. דער זיסיק און די טויב — — — — 86
64. דער וועווריק — — — — — 87
65. די מאלפע — — — — — 88
66. דער העלפאנט אלס שופט — — — — 89
67. א לייב אויף דער עלטער — — — — 90
68. דער פויער און דער באַטראַק — — — — 91
69. דער אָראָדל — — — — — 92
70. א במארע — — — — — 93

די ווערק פון ל. אליצקי

1. „אין אן אָקופירטן שטעטל“. דערציילונג. פארלאַג „קולטור־ליגע“ 1924
2. „אין שיין פון פלאמען“. נאָוועלן. פארלאג „ב. קלעצקין“ י. 1927
3. „משלים“. פארלאג „קולטור־ליגע“ י. 1929
4. „גערא‎נגל“. ראָמאן אין 2 בענדער. פארלאג „קולטור־ליגע“ י. 1932
5. „זון אנטקעגן“ דערציילונגען פאר קליין און גרויס. י. 1933
6. „הונטמאן“. ראָמאן. 2 אויפלאגעס: „פאָלקס־צייטונג“ און „קולטור־ליגע“ י. 1937
7. „ווענט האָבן אויערן“. משלים. פארלאג „קולטור־ליגע“ 1938

Składano i druk. w drukarni № 10 D-017412.